

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Olomoucké oslavy výročí bitvy u Bachmače v kontextu bezpečnostní situace
v Československu na jaře 1938

Bakalářská práce

Štěpán Svoboda

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání
a Přírodopis
a environmentální výchova se zaměřením na vzdělávání

Prezenční studium

Vedoucí práce: doc. Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Olomoucké oslavy výročí bitvy u Bachmače v kontextu bezpečnostní situace v Československu na jaře 1938“ vypracoval samostatně s použitím uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářské práce doc. Mgr. Antonínu Staňkovi, Ph.D., za jeho trpělivost, rady a doporučení. Dík patří PhDr. Karlu Podolskému, který dané téma navrhl a poskytl mi základní informace. Poděkovat bych chtěl také všem zaměstnancům Státního okresního archivu v Olomouci za jejich velkou ochotu a pomoc při vyhledávání potřebných dokumentů, dále pak historikům z Vojenského historického ústavu v Praze. V neposlední řadě patří velký dík mým rodičům a mé partnerce, kteří mi byli velkou morální oporou.

Anotace

Jméno a příjmení:	Štěpán Svoboda
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Olomoucké oslavy výročí bitvy u Bachmače v kontextu bezpečnostní situace v Československu na jaře 1938
Název práce v angličtině:	Olomouc celebrations of the anniversary of the Battle of Bachmač in the context of the security situation in Czechoslovakia in the spring of 1938
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá oslavami 20. výročí bitvy u Bachmače, které probíhaly v Olomouci na jaře roku 1938. Práce popisuje nejen průběh oslav, ale také jejich kontext, zejména dobovou mezinárodní situaci ve střední Evropě. Práce se dále zabývá využitím daného tématu ve výuce vybraných disciplín na druhém stupni základních škol. Při zpracování tématu byla využita odborná literatura, dobový tisk a archivní dokumenty, při zpracování možné reflexe tématu ve výuce byly použity kurikulární dokumenty.
Klíčová slova:	Bitva u Bachmače, československé legie v Rusku, mezinárodní situace na jaře 1938, výuka na druhém stupni základních škol

Anotace v angličtině:	<p>The bachelor's thesis deals with the celebrations of the 20th anniversary of the Battle of Bachmač, which took place in Olomouc in the spring of 1938. The thesis describes not only the course of the celebrations, but also the international situation in Central Europe at the time of the said celebrations. the thesis also deals with the use of the topic of work in teaching at the second level of elementary schools. To explore this topic and its subsequent use in teaching, specialist literature, contemporary press and archive documents, as well as curricular documents are used.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>The Battle of Bachmač, the Czechoslovak Legion in Russia, the international situation in the spring of 1938, teaching at the second level of elementary schools</p>
Rozsah práce:	<p>62 s., 150 014 znaků</p>
Jazyk práce:	<p>Čeština</p>

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení:	Štěpán SVOBODA
Osobní číslo:	D210526
Adresa:	Dolany 504, Dolany, 78316 Dolany u Olomouce, Česká republika
Téma práce:	Olomoucké oslavy výročí bitvy u Bachmače v kontextu bezpečnostní situace v Československu na jaře 1938
Téma práce anglicky:	Olomouc celebrations of the anniversary of the Battle of Bachmač in the context of the security situation in Czechoslovakia in the spring of 1938
Jazyk práce:	Čeština
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Antonín Staněk, Ph.D. Katedra společenských věd

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je zachycení oslav 20. výročí bitvy u Bachmače v březnu 1938 v Olomouci. Tato práce má zachytit význam oslav a jejich vliv na náladu obyvatelstva a armády Československé republiky. Práce se bude skládat ze dvou částí. První teoretická část se bude věnovat samotné oslavě výročí bitvy u Bachmače, základními prameny bude dokumentace uložená ve Státním okresním archivu v Olomouci a celostátní a regionální tisk; druhá praktická část práce pak předkládá návrh na využití tématu ve výuce učebních předmětů dějepisu a občanské výchovy na základních školách, případně víceletých gymnáziích. Zdroji pro praktickou část bude RVP ZV nebo RVP G a vybrané ŠVP konkrétní základní školy nebo víceletého gymnázia.

1. Vymezení tématu práce, stanovení pracovních metod a hlavních tezí výzkumu.
2. Studium odborné literatury (viz. seznam literatury).
3. Studium archivních a tištěných dokumentů:

Státní okresní archiv Olomouc

Vědecká knihovna Olomouc – regionální tisk: Našinec, Pozor, Selské listy; celostátní tisk: Národní listy, Národní osvobození, Lidové noviny

4. Studium a porovnávání RVP ZV nebo RVP G a vybraného ŠVP:

RVP ZV a RVP G na webových stránkách MŠMT

ŠVP zveřejněné na stránkách vybrané školy

5. Sepsání vlastní bakalářské práce a zformulování hlavních závěrů práce.

Seznam doporučené literatury:

FIC, Viktor Miroslav: Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. 1. a 2. díl. Praha 2006.

KUBÍČEK, Alois: Hanáci v revoluci. Olomouc 1928.

ORIÁN, Edmund (ed.): Československé legie v Rusku 1914-1920. 1. díl. Praha 2014.

PICHLÍK, Karel: Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend. Praha 1968.

SEDLÁŘ, Tomáš: Českoslovenští legionáři. Občané města Olomouce. Olomouc 2003.

Obsah

Úvod.....	8
1 Význam oslav, legionářské oslavy a pomníky	11
2 Bitva u Bachmače v březnu 1918	15
3 Mezinárodní a domácí politická situace v Československu v roce 1938.....	19
3.1 Mezinárodní politická situace	19
3.2 Politická situace v Československu ve 30. letech 20. století.....	20
4 Myšlenka oslav výročí bitvy u Bachmače v Olomouci.....	22
5 Organizace oslav.....	25
6 Propagace oslav a samotné bitvy u Bachmače.....	28
7 Příprava oslav	37
8 Účastníci oslav	39
9 Program a průběh oslav.....	43
10 Financování oslav	47
11 Památná stuha, pamětní deska a památník neznámého vojína	50
11.1 Památná stuha	50
11.2 Památník neznámého vojína a pamětní deska	51
12 Ohlasy olomouckých oslav 20. výročí bitvy u Bachmače ve společnosti.....	54
13 Další osudy významných účastníků oslav	60
14 Využití tématu bakalářské práce ve výuce na druhém stupni základních škol....	62
Závěr.....	68
Odborná literatura a zdroje	71
Odborná literatura	71
Memoárová literatura	71
Prameny	72
1 Tištěné prameny	72
Regionální tisk	72
Celostátní tisk	74
2 Archivní prameny.....	75
Vybrané kapitoly ze sborníků	75
Elektronické zdroje	76

Úvod

Předkládaná bakalářská práce je věnována reflexi oslav 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci v lokálním a celostátním tisku a ve vybraných archivech. Téma oslav spojených s připomínkou významných historických událostí hrálo a hraje v životě společnosti významnou roli, jejich význam narůstá v době hrozících krizí. Tak tomu bylo i v případě bachmačských oslav, které proběhly na jaře roku 1938, z tohoto pohledu se jedná o téma stále aktuální.

Cílem práce je excerpce dobového periodika a archivních dokumentů zdokumentovat přípravy, organizaci, program a průběh těchto oslav. Zvláštní pozornost zaměříme na přínos a dopad oslav na společenský a politický život, zejména na způsob, jakým se liší informování čtenářů v jednotlivých periodikách. Dalším cílem práce je využití tématu práce ve výuce na 2. stupni základních škol. K dosažení tohoto cíle bude provedena analýza kurikulárních dokumentů Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVP ZV) a Školní vzdělávací program (ŠVP) vybrané základní školy¹.

Aby bylo téma představeno komplexně, úvodní kapitolu budeme věnovat fenoménu oslav jako takových, zaměříme se zejména na specifika oslav legionářských. V následující kapitole ve stručnosti přiblížíme historii bitvy u Bachmače, okolnosti, které bitvě předcházely, její průběh a důsledky. Problematice historického kontextu je věnována i následná kapitola, pojednávající o mezinárodní situaci v Evropě a o vnitropolitické situaci v Československu ve 30. letech. Další kapitoly se již plně zaměřují na bachmačské oslavy v Olomouci. Budeme se věnovat myšlence oslav a jejich prvotnímu plánování, organizaci a zajištění průběhu oslav, jejich propagaci, financování a samotnému programu. Zvláštní pozornost bude věnována účastníkům oslav a jejich dalšímu osudu. U akce tohoto rozsahu jsme pokládali za důležité zjistit, jaké ohlasy měla v tisku a jakým způsobem ovlivnila názory a náladu ve společnosti. Poslední kapitola je věnována využití tématu bakalářské práce při výuce předmětů Dějepis, Výchova k občanství a Český jazyk a literatura na 2. stupni základních škol.

V době bachmačských oslav vycházela lokální periodika *Našinec*, *Pozor* a *Selské listy*. *Našinec* byl olomoucký regionální deník založený v březnu 1869. Byl katolický

¹ Výběr zde použitého ŠVP byl čistě náhodný.

zaměřený, jeho zakladatelem byl Josef Černoch, jeho vydavatelkou pak byla jeho žena Josefína; ve sledované době se jednalo o deník. Během druhé světové války přestal *Našinec* vycházet, po skončení války byla ale jeho činnost na krátko obnovena, vzhledem k silným protikomunistickým názorům bylo vydávání definitivně ukončeno po únoru 1948.

Pozor byl rovněž olomoucký deník, jeho zakladatelem a vydavatelem byl Bohumír Knechtl. Tento deník vycházel od roku 1899 do roku 1938. Deník původně vycházel pod názvem *Olomoucký pozor* od roku 1894, po pěti letech vydavatel název změnil na *Pozor*.

Selské listy byly vydávány od roku 1884, šlo o stranický tisk Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu a měl silný dopad na venkovské obyvatelstvo regionu. Činnost tohoto tisku byla zastavena v roce 1941, po druhé světové válce tisk obnoven nebyl.

V rámci celostátního tisku budeme vyhledávat informace v *Národních listech*, *Národním osvobození* a *Lidových novinách*. *Národní listy* byly založeny v roce 1861 Juliem Grégrem, jedním z prvních mladočeských politiků, který si plně uvědomoval vliv a sílu denního tisku na společnost. Nejvýznamnějšími osobnostmi *Národních listů* ale byli Karel Kramář a Alois Rašín, kteří tento deník tiskli v Pražských akciových tiskárnách, jež také řídili. Tento deník byl v letech 1918 až 1938 ústředním tiskovým orgánem Československé národní demokracie. Činnost novin byla zastavena v roce 1941, po druhé světové válce deník obnoven nebyl. *Národní osvobození* vzniklo původně sloučením tří legionářských tisků v roce 1924. Titul vydávala Československá obec legionářská, k autorům patřili bývalí legionáři nebo bývalí členové Masarykovy realistické strany. *Národní osvobození* bylo demokraticky zaměřené a podporovalo tzv. politiku Hradu. Tisk přestal fungovat po okupaci Československa a vzniku protektorátu Čechy a Morava. Po druhé světové válce byl na krátký čas obnoven, po únoru 1948 vycházel jako deník Svazu bojovníků za svobodu, který podléhal Komunistické straně Československa. *Lidové noviny* byly založeny v roce 1893 v Brně sloučením několika moravských titulů (včetně olomouckého časopisu *Pozor*). Iniciátorem sloučení byl Adolf Stránský, prvním šéfredaktorem pak byl Emil Čermák. Deník byl v období první republiky považován za velmi prestižní a seriózní, prezentoval liberálně demokratický proud, široce se věnoval zahraniční politice a kultuře. Noviny vycházely i během druhé světové války, vydávání bylo zastaveno v roce 1952, vydávání bylo obnoveno v roce 1987 jako samizdat, deník s tímto názvem vychází dodnes.

K excerpci jsme využili vydání publikovaná od poloviny února 1938 do poloviny března 1938. Vycházeli jsme přitom z předpokladu, že zprávy budou věnovány aktuálním

dobovým událostem, širší časový záběr by proto neměl větší význam. Jednotlivá vydání novin jsou uložena v archivu Vědecké knihovny v Olomouci, v současné době jsou dostupná i on-line. Celostátní deníky jsou dostupné rovněž on-line na webu Digitální studovny Ministerstva obrany České republiky.

Archivní dokumenty použité v této práci jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Olomouci. Naším původním záměrem bylo také zahrnout do výzkumu také dokumenty uložené ve Vojenském ústředním archivu v Praze. Po návštěvě této instituce a zběžném zkoumání se ale ukázalo, že pro potřeby a cíle práce jsou archiválie uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci dostatečné. Výhodou je, že archivní dokumenty uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci jsou volně přístupné bez omezení.

Literatura věnující se samotným oslavám výročí bitvy u Bachmače v Olomouci v podstatě neexistuje, oslavy jsou ale zmíněny v pamětech Břetislava Nakládala a v práci Tomáše Sedláře. Literatura použitá v této práci se věnuje hlavně průběhu bitvy u Bachmače, československým legionářům po jejich návratu do Československé republiky a období 30. let v Evropě a v Československu.

Kurikulární dokumenty RVP ZV a vybrané ŠVP jsou volně přístupné na internetu na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (v případě RVP ZV) a na webových stránkách vybrané školy (v případě ŠVP).

1 Význam oslav, legionářské oslavy a pomníky

Dříve, než se budeme věnovat vlastním oslavám 20. výročí bachmačské bitvy, zaměříme se na problematiku, která je s tímto tématem úzce spjata, a to smyslu a významu připomínek těchto dějinných mezníků obecně, a to jak v abstraktní rovině, tak konkrétně ve formě pomníků a dalších památníků.

Oslavy jako takové plní několik funkcí. Jejich nejdůležitější rolí je připomínat dalším generacím významné okamžiky z dějin národa, důležitou úlohu plní při snadnější orientaci národa ve vlastní historii; zároveň národ reprezentují a vyzdvihují jeho význam, moc a slávu. Těší se tak všeobecně vysokému stupni uznání u široké veřejnosti, jejich význam ale klesá v momentě, kdy hrozí jejich potenciální zneužití.

Oslavy také zároveň, možná trochu nechtěně, reprezentují nejen jednotu národa a demonstrují jeho síly, oslavy jako takové jsou také projevem potlačované nejistoty, mohou být následkem potřeby vlastního sebezpotvrzení a ujištění. Olomoucké oslavy 20. výročí bitvy u Bachmače, které proběhly v březnu 1938, tedy v době, kdy v sousedním Rakousku probíhal anšlus a Československá republika se tak ze dne na den ocitla v ohrožení i z celého jižního směru, splňovaly všechny charakteristické rysy oslav: 1) měly sjednotit národ, 2) měly ho navést kýženým směrem ve výkladu vlastní historie, 3) mladé generaci měly předat odkaz předků, kteří vybojovali svobodu národa (význam tohoto aspektu ještě vzrostl v předvečer blížící se války; během ní se mnoho mladých Čechoslováků zapojilo do odboje nebo sloužili v zahraničních čs. armádních sborech², tehdy se projevila i nejistota a obavy o budoucnost národa, jež se oslavy snažily zakrýt demonstrací síly a odhodlání³.

Pomníky jako takové plní mimo jiné i architektonickou funkci. Během 19. století, kdy docházelo k přestavbám měst, rušila se barokní opevnění a vznikaly nové ulice a náměstí, sloužily pomníky jako pevný bod, od kterého vycházely ulice, nábřeží, prospekty a třídy⁴. Zároveň sloužily jako místa, u kterých se k různým příležitostem (nejen k oslavám, ale i k demonstracím, protestům a manifestacím) mohli scházet lidé. I v tomto případě ale mohlo docházet ke špatným výkladům významu pomníků a tím i k jejich zneužití.

² STEHLÍK, Eduard: *Jan Kubiš. Nezastaví mne ani to nejhorší...* . Žďár nad Sázavou 2017, s. 42.

³ HOJDA, Zdeněk – POKORNÝ, Jiří: *Pomníky a zapomněnky*. Litomyšl 1996, s. 16.

⁴ Tamtéž, s. 15.

Po válce a vzniku Československa dochází k polarizaci, a to nejen ve smyslu obyvatel na české a německé, ale také politické scény, jejíž jedna část bojuje za nový stát a druhá se snaží spojit s nově vzniklým Rakouskem a Německem⁵; polarizuje se také nově vzniklá československá armáda. Jak je známo, navrátilí se českoslovenští legionáři, kteří bojovali proti rakousko-uherské a německé armádě v Itálii a ve Francii, měli v nově vzniklé armádě řadu výhod. Díky svému válečnému působení měli lepší přístup k vojenskému vzdělání na zahraničních válečných školách (hlavně ve Francii), dále měli i vyšší výsluhy než jejich noví kolegové, kteří dříve sloužili v rakousko-uherské armádě. Nespornou výhodou bylo i to, že ve veřejné správě a v úřednických zaměstnáních bývalí legionáři zastávali významnější, a tím pádem i lépe placené pozice, nehledě na to, že tyto muži nemuseli skládat povinné jazykové zkoušky z českého jazyka, jako se to dělo u bývalých rakousko-uherských vojáků⁶ nebo nečeských úředníků.

Stejná polarizace se projevovala i při budování pomníků a památníků. V letech po válce téměř v každé vesnici vyrostl pomník padlým ve světové válce. Zde ještě nebyl příliš kladen důraz na to, zda se jednalo o vojáky c. a k. armády, nebo o muže, kteří bojovali v československých legiích⁷. Tyto pomníky svým významem zcela zastínily jakékoliv připomínky bojů československých legionářů, protože ve většině případů byli padlými vojáky rakouské armády, kteří se utkali i s legionáři. První pomníky proto mají neutrální podobu, uniformy nejsou dostatečně rozeznatelné, a aby se jejich autor zcela vyhnul jakýmkoliv pochybnostem, zda jsou věnovány legionářům, nebo vojákům c. a k. armády, pomníky válečným obětem mají podobu mladého neoděného hochy s útrpným výrazem, nebo později dokonce matky nesoucí dítě apod.⁸

Velký zlom v budování pomníků legionářům přichází v průběhu 20. let, tedy až po definitivním ukončení bojů. Je to vcelku logické, protože v roce 1920 se ve Vladivostoku naloďuje poslední transport legionářů, kteří se tak po dlouhých šesti letech vracejí do svého nově vzniklého státu. K rozporům ale dochází i v rámci československých legií, resp. jejich příslušníků, protože část legionářů, kteří se vrátili na podzim 1918 a během zimy a jara 1919, už bojovali na Slovensku a u Těšína, kde hájili hranice nového státu, zatímco valná část československých legií ve stejný čas ještě bojovala

⁵ KLÁPŠTĚ, Jan – ŠEDIVÝ, Ivan: *Dějiny Česka*. Praha 2019, s. 223.

⁶ CHRÁST, Radim – ROKOSKÝ, Jaroslav – STRAKA, Karel: *Armádní generál Jan Syrový. Jeden velký český osud*. Žďár nad Sázavou 2023, s. 67.

⁷ HOJDA, Z. – POKORNÝ, J.: *Pomníky a zapomínky*, s. 164.

⁸ Tamtéž, s. 165.

na Sibiři proti bolševikům⁹. Po návratu ze Sibiře tak ruští legionáři hledali vojenské uplatnění obtížněji, protože důležité posty v armádě i ve veřejné správě již byly obsazeny legionáři z Itálie a Francie.

První návrhy legionářských pomníků pocházejí z roku 1922. Do nových pomníků byla už větší měrou vložena ideologie, legionáři jsou programově spojováni s husitskými bojovníky, kteří v očích tehdejší společnosti bojovali za svobodu národa. Legionáři už tedy nejsou prezentováni jen jako bojovníci za svobodu, ale i pokračovatelé „božích bojovníků“¹⁰. Důraz na husitství se ostatně odrážel i v samotných legiích, kde se místo klasických katolických svátků (katolická víra byla spojována s vládou Habsburků) slavily nové, často ale nezakořeněné svátky husitské (na Sibiři se např. slavily Husovy slavnosti). Spíše než v tradiční víře tak legionáři hledali symboliku v husitství a inspirovali se hrdinstvím husitů, hlavně v jejich boji proti přesile. Své pluky a jednotky proto pojmenovávali i proto podle slavných husitských vojevůdců nebo přímo po Janu Husovi¹¹.

Při budování památníků dokonce docházelo k nátlaku, takže např. pomník padlým vojákům c. a k. armády (autor Ladislav Šaloun) měl být předělán na pomník padlým Čechům (původně měl pomník symbolizovat spojení mezi českými vojáky a habsburským císařem), od jeho realizace se ale nakonec upustilo úplně¹². Důležité je rovněž zmínit, že pomníky legionářů jsou z drtivé většiny věnovány legionářům francouzským a italským. Pomníků, připomínajících ruské legionáře, je jen velmi málo. Nejčastějším námětem pomníků československých legionářů byl největší hrdina československých legií na Rusi, plukovník Josef Jiří Švec, jehož příběh se stal mýtem a byl až jistým antipodem ke kultu sv. Václava¹³.

Další zlom přichází během začátku 30. let. V té době již mezi sochaři a politiky panovala shoda na tom, že pomníků vyjadřujících utrpení a bolest českého národa již bylo realizováno dost a že je čas na zobrazování symbolů nově zrozeného československého národa a jeho cesty k samostatnosti. Prvním projektem tohoto nového směřování je dílo *Praha svým vítězným synům* od Josefa Mařatky. Není překvapivé, autor vzdal tímto dílem největší hold Francii personifikované do podoby čtyř francouzských legionářů; vedle nich byly součástí

⁹ KLÁPŠTĚ, J. – ŠEDIVÝ, I.: *Dějiny Česka*, s. 223.

¹⁰ HOJDA, Z. – POKORNÝ, J.: *Pomníky a zapomněnky*, s. 167.

¹¹ KUDELA, Josef: *Hus a legie*. Brno 1923, s. 9.

¹² HOJDA, Z. – POKORNÝ, J.: *Pomníky a zapomněnky*, s. 168.

¹³ Tamtéž, s. 171.

pomníku také postavy dvou ruských a jednoho italského legionáře. Celý styl ideově čerpal z pomníků budovaných ve Francii¹⁴.

Oslavy československých legií byly významné hned z několika důvodů: jednak měly připomenout úsilí a oběti krajanů v boji národa za svobodu, jednak vybudovat národní uvědomění a hrdost, zacelit rány způsobené válkou a vychovat mladou generaci v lásce k vlasti. Nezanedbatelné ale bylo také to, že se při oslavách vytvářely příležitosti pro setkávání bývalých spolubojovníků, je důležité si uvědomit, že mezi legionáři se i díky tělovýchovné organizaci Sokol pěstoval pocit bratrství a sounáležitosti.

¹⁴ Tamtéž, s. 173.

2 Bitva u Bachmače v březnu 1918

Dříve než se budeme věnovat organizaci a průběhu samotných oslav, považujeme za užitečné věnovat bližší pozornost samotné bitvě u Bachmače.

Paradoxem je, že ačkoliv výsledek bitvy u Bachmače byl během oslav prezentován jako jednoznačný úspěch, ve skutečnosti byla bitva součástí ústupových bojů československých legií¹⁵. Ústupovým bojům a samotné bitvě předcházela složitá politická situace v Rusku. Prvním zlomem byl únor 1917, kdy po dlouhých demonstracích abdikoval car Mikuláš II. Demonstrace pramenily z dlouhodobé bídy, kterou válka ještě posílila.

Po abdikaci cara Mikuláše II. se moci chopila prozatímní demokratická vláda, v jejímž čele po personálních změnách stanul Alexandr Kerenský. Ten se pokoušel znovu reorganizovat ruskou armádu, musel se ale od samého počátku potýkat s činností bolševických agitátorů, kteří prosazovali uzavření míru s Centrálními mocnostmi. Na popud Alexandra Kerenského byla pro utužení morálky na léto 1917 naplánována mohutná ofenziva, během níž měla být dobyta ztracená původní území carské říše. Během této tzv. Kerenského ofenzivy se proslavili českoslovenští legionáři bitvou u Zborova. Přes všechny pokusy ale ofenziva úspěšná nebyla, ruská armáda a českoslovenští legionáři museli nadále ustupovat na východ.

Dalším zlomem byla říjnová revoluce z roku 1917, kdy se moci v Petrohradu ujali bolševici. Tím začíná občanská válka v Rusku, do které se časem zapojili i českoslovenští legionáři, ačkoli to nebyl jejich původní zájem. Československé legie se původně měly přesouvat pomocí lodních transportů z Archangelsku na západní frontu do Francie, kde nadále měly bojovat proti německé císařské armádě. Toto jednání začalo prakticky ihned po neúspěšné Kerenského ofenzivě. Po svržení prozatímní vlády jednali členové Odbočky československé Národní rady v čele s Tomášem Garriguem Masarykem s bolševickou vládou. Bolševici se ale od začátku snažili ovládnout československé legie a využít je ve svůj prospěch, neboť se jednalo o disciplinovanou a výborně vycvičenou vojenskou jednotku (o hrdinství, oddanosti a vysoké disciplíně československých legií se ve svých pamětech zmiňoval i ruský generál Alexej Alexejevič Brusilov)¹⁶. Ačkoliv

¹⁵ Obdobná situace nastala i v případě bitvy u Zborova v červenci 1917, kdy českoslovenští legionáři v rámci Kerenského ofenzivy postoupili vpřed, ale spojenecká ruská armáda byla nucena ustoupit na celé délce fronty zpět na východ.

¹⁶ BRUSILOV, Alexej Alexejevič: *Vzpomínky na světovou válku a vlastní životopis*. Praha 1929, s. 203.

bolševici později svolili s postupným odjezdem legionářů do Francie, již od začátku odchod legií bolševická vláda brzdila všemožným způsobem.

Zásadním zlomem, který vedl k samotné bitvě u Bachmače, bylo uzavření separátního míru v Brestu-Litevském v březnu 1918. Tento mír podepsala bolševická vláda se zástupci Centrálních mocností. Uzavření míru bylo v zájmu všech zúčastněných stran. Bolševici potřebovali situovat své vojenské síly v podobě Rudých gard v bojích občanské války v Rusku. Centrální mocnosti (a hlavně Německé císařství) zase potřebovalo posílit svá vojska na západní, italské a soluňské frontě. Bolševická vláda uzavřela mír i přes to, že přišla o značnou část území, obyvatelstva, zdrojů a průmyslových podniků. Rusko tak ztratilo pobaltské státy, Finsko a Ukrajinu, samozřejmě i svou část Polska. Ukrajina okamžitě po uzavření separátního míru vyhlásila samostatnost a úzce spolupracovala s německou armádou, která Ukrajinu v podstatě ihned začala vojensky obsazovat.

V době uzavření separátního míru se většina československých legionářů nacházela právě na území Ukrajiny. Byli tak nuceni ustupovat před postupující německou armádou. Čechoslováci spěšně opustili Kyjev, ústupové boje byly ale úspěšné, ve vícero případech dokonce špatně vyzbrojení legionáři zatlačili dobře vybavenou německou armádu zpět o několik kilometrů¹⁷.

Čechoslováci se stahovali k městu Bachmač. V té době se jednalo o jeden z největších dopravních uzlů bývalé carské říše. Tento železniční uzel ale bylo potřeba po určitou dobu držet pod vlastní kontrolou, československých legionářů v Rusku bylo totiž v té době na 40 tisíc. Bylo třeba zajistit jejich ústup a vojsko zachránit. Obranou Bachmače byl pověřen Ludvík Krejčí, krátce před bitvou ustanovený jako velitel 6. střeleckého pluku; do bitvy se ale zapojily i další pluky, hlavně pak 7. a 4. pluk¹⁸.

Boje začaly 8. března 1918, na straně československých legionářů tehdy stála i velmi zvláštní „spojenecká“ posila, protože spolu s československými legiemi se do obrany Bachmače zapojily i Rudé gardy, ozbrojené síly ruských bolševiků. Jejich příslušníci i přes fakt, že původně souhlasili s podmínkami separátního míru, nechtěli

¹⁷ TREŠL, Václav: *Kronika mojí velké války*. Praha 2018, s. 220.

¹⁸ ČERNÝ, Karel – SEĎA, Antonín – STEHLÍK, Eduard: *Legionáři s lipovou ratolestí. III. díl*. Žďár nad Sázavou 2015, s. 36.

opustit území Ukrajiny, hledali tak jakékoli spojence, kteří by jim pomohli uhájit zbytky ukrajinského území¹⁹.

Pomoc bolševické Rudé gardy byla ale velmi symbolická, jednalo se o třicítku špatně vyzbrojených a vybavených mužů bez základního výcviku. Rudé gardy ale disponovaly obrněným vlakem, který se do bitvy zapojil a významnou měrou zpomalil postup německé armády. Umožnil tak Čechoslovákům vést s německou přesilou úspěšný ústupový boj.

O náladě, která panovala mezi československými legionáři, podal svědectví v osobní vzpomínce například Václav Trešl, který se jako příslušník jezdeckého pluku účastnil ústupových bojů a Bachmačí drženou československými legiemi projížděl dále na východ do centrálního Ruska. Čechoslováci byli značně demoralizováni, nesouhlasili s ústupem před německou armádou²⁰, ale vládla také obava z neisté budoucnosti, vadilo jim špatné zásobování a tragická výzbroj. Roli hrály i osobní vazby, mnozí legionáři s odchodem jednotek opouštěli i svá ukrajinská děvčata.

Jinak náladu mužstva vidělo vyšší velení, neboť ji popisovalo jako plnou odhodlání, legionáři se podle nich těšili vysoké morálce, měli být zaujatí pro věc, když budou s německou armádou bojovat a jejich ústup tak nebude pouhým úprkem²¹. Z popisu vyšších důstojníků je tak cítit značný patos. Daleko více se ale legionáři upínají k cestě do Francie, situace v Rusku byla již velmi vážná a pro legionáře demoralizující²². Týž patos a rozdílné postoje se pak projeví i po dvaceti letech, když u příležitosti oslav 20. výročí bitvy u Bachmače vycházely v novinách články věnující se bitvě. Pohled vyšších velitelů na tehdejší atmosféru se ani po dvaceti letech nezměnil.

Bitva u Bachmače skončila 13. března 1918, když z nádraží odjíždí poslední československý transport dále do centrálního Ruska; nádraží je německou armádou obsazeno ráno téhož dne. Během bitvy padlo zhruba 145 československých legionářů a zhruba 210 bylo zraněno. Německé ztráty se pohybovaly kolem 300 mužů²³.

Bitva byla od samého počátku vnímána jako hrdinský čin, malá hrstka špatně vyzbrojených a vystrojených československých legionářů se postavila proti

¹⁹ HOLEČEK, Vojtěch – MEDEK, Rudolf – VANĚK, Otakar: *Za svobodu, II. díl*. Praha 1924, s. 848.

²⁰ TREŠL, V.: *Kronika mojí velké války*, s. 225.

²¹ HOLEČEK, V. – MEDEK, R. – VANĚK, O.: *Za svobodu*, s. 863.

²² Tamtéž, s. 851.

²³ Tamtéž, s. 889.

několikanásobné německé přesile výborně vyzbrojených mužů. Více než o hrdinský boj šlo na straně československých legionářů o boj o přežití. Kdyby totiž českoslovenští legionáři padli do německého nebo rakousko-uherského zajetí, byli by okamžitě jako vlastizrádci a špióni popraveni²⁴.

Důležité je ale zmínit, že již během bitvy u Bachmače docházelo k prvním konfliktům mezi československými legionáři a bolševiky. Bolševici si na své straně chtěli udržet silnou a disciplinovanou vojenskou jednotku, Čechoslováci se ale chtěli co nejdříve přemístit do Francie a nadále bojovat proti německé armádě. Tyto neshody postupně vyvrcholily přes potyčky mezi legionáři a bolševiky až k otevřené válce, když se českoslovenští legionáři přidali (spíše nechtěně a po nátlaku ze strany francouzského velení) k vojenským jednotkám Bílého hnutí a v průběhu občanské války v Rusku měli pod svou kontrolou téměř celou Transsibiřskou magistrálu a několik významných měst na této trati.

²⁴ ZUZANĀK, Martin – VALDA, Vlastislav: *Čest je více než život*. Jihlava 2008, s. 48.

3 Mezinárodní a domácí politická situace v Československu v roce 1938

3.1 Mezinárodní politická situace

Již delší dobu byla situace v Evropě (a to nejen v Evropě střední) velmi vyhrocená; skutečnost, že ve spojeneckém táboře, do kterého patřilo i Československo, již delší dobu panují neshody a neochota řešit mezinárodní konflikty silou, se ukázala prakticky ihned po zahájení občanské války ve Španělsku v červenci r. 1936. Velká Británie spolu s Francií vyhlásily tzv. politiku nevměšování a tím v podstatě opustily republikánské jednotky, které čelily náporu Francových nacionalistů (rozhodující pomoc při přepravě nacionalistických jednotek ze španělského Maroka poskytla německá třetí říše se svou Luftwaffe, další pomoc poskytla fašistická Itálie)²⁵.

Právě Italské království pod vedením Benita Mussoliniho a jeho fašistické strany způsobilo další krizi, která se již střeoevropského prostoru dotýkala více. Benito Mussolini, který toužil po skončení první světové války udělat z Italského království středomořskou velmoc, se rozhodl pro dobytelskou válku v Africe a chtěl tam pro svou zemi získat nové kolonie. Napadl tak Etiopské císařství (v té době všeobecně nazývané Habeš), to ovšem vyvolalo protesty ve Společnosti národů, které skončily v roce 1937 vystoupením Itálie z této organizace. Itálie našla spojence v nacistické třetí říši, která na oplátku dostala nepřímé svolení k zabránění Rakouska, v němž mělo Italské království v meziválečném období velké ekonomické a diplomatické zájmy.

Již od ledna roku 1938 se v československém tisku (jak regionálním, tak celostátním) objevují články upozorňující na krizi probíhající v sousedním Rakousku. Čtenáři tak mohli sledovat zvýšenou aktivitu rakouských nacistů, kteří nelegálními kroky a vyhrožováním postupně donutili vládu, v jejímž čele stál kancléř Kurt Schuschnigg, k ústupkům třetí říši a k následnému připojení Rakouska k ní²⁶. Tyto události nazývané anšlus Rakouska, se odehrály přesně v době, kdy v Olomouci probíhaly oslavy 20. výročí bitvy u Bachmače.

²⁵ KOHN, George C.: *Velká encyklopedie válek*. Praha 1997, s. 510.

²⁶ FILIPPI-CODACCIONI, Ange-Marie – FRAGONARD, M. – GAUTHIER, Yvan – ROGUE, P.-A.: *Dějiny 20. století*. Praha 1994, s. 14.

3.2 Politická situace v Československu ve 30. letech 20. století

Samotná vnitřní politická situace v Československu se začala postupně horšit od roku 1933, když v sousedním Německu přebírá moc Adolf Hitler se svou stranou NSDAP. V Československu včetně německy hovořícího pohraničí se od téhož roku začínají ve větším množství usazovat němečtí političtí uprchlíci, tedy odpůrci Adolfa Hitlera. Zvyšuje se ale i aktivita německých tzv. negativistických stran (většinou německé politické strany, které se nesmířily s rozpadem Rakouska-Uherska a následným začleněním příhraničních oblastí, ve kterých žili převážně lidé německé národnosti, k nově vzniklému Československu).

Stupňující se problémy mezi Čechy a Němci se ale neobjevily nečekaně nebo náhle, vzájemné potýkání obou národů bylo staleté. Střety Čechů s Němci můžeme zaznamenat i v roce 1848, kdy bylo poraženo červnové povstání v Praze. Nacionalismus jako vůdčí evropský politický směr 19. století nesl své plody i ve století následujícím. Střety neskončily ani založením Československa v říjnu 1918, kdy sice bylo československé pohraničí obsazeno československou armádou vesměs v pokojném duchu, ale protičeskoslovenské demonstrace na sebe nenechaly dlouho čekat. Nejznámějším střetem na začátku existence Československé republiky tak zůstává tzv. kadaňský incident z roku 1919, tehdy se s německými demonstranty, kteří oslavovali první zasedání vídeňského parlamentu, střetla i československá policie. Při tomto střetu zemřelo celkem 25 německých civilistů²⁷.

Rozbuškou pro další nepokoje v československém pohraničí byla Velká hospodářská krize z roku 1929. Ačkoli se tato krize začala projevovat v Československu až v průběhu roku 1930 a v průmyslu vyvrcholila až v roce 1933, zásadně ovlivnila i politickou situaci v Československu. V pohraničí byla situována významná odvětví sklářského, textilního a šperkařského průmyslu, jejichž produkce byla zaměřena hlavně na export a ten kvůli krizi výrazně oslabil. Řada lidí tak přicházela o zaměstnání²⁸.

Dalším problémem v politickém životě ve 30. letech byla existence tzv. širokých koalic, tedy vlád, které byly sestaveny z velkého počtu politických stran. Tyto velké koalice sice zastupovaly zájmy většiny obyvatel Československa, zároveň ale potlačily existenci

²⁷ KLÁPŠTĚ, J. – ŠEDIVÝ, I.: *Dějiny Česka*, s. 232.

²⁸ Tamtéž, s. 245.

normálně fungující a konstruktivní opozice, v opozici se tak objevují strany extrémní nacionální německé pravice (sudetská Sudetoněmecká strana) nebo extrémní levice (Komunistická strana Československa). Pokud byli občané nespokojeni s vládou široké koalice, posilovali tak extremistické strany opozice. I tento faktor hrál důležitou roli během parlamentních voleb v roce 1935, které vyhrála právě Sudetoněmecká strana se ziskem 15,2 %²⁹. Ačkoliv byla vítěznou stranou, nesestavila Sudetoněmecká strana koalici, neboť neměla téměř žádné spojence. Moci se chopila vládní koalice a nejsilnější v ní byla strana agrární. V čele této vlády pak stanul Slovák dr. Milan Hodža.

Velkou morální krizí procházela československá společnost v září 1937, ve věku 87 let umírá prezident Osvoboditel Tomáš Garrigue Masaryk a jeho pohřeb se stal národní manifestací věrnosti jeho ideálům. O významu smutečního aktu svědčí i délka pohřbu, který trval celých devět hodin.

Další krizi prožívala Československá republika na začátku roku 1938. Jak je uvedeno výše, tlak nacistické třetí říše na Rakousko enormně rostl. Patrné to bylo i v československém tisku, a to nejen v celostátním, ale i v regionálním. Od začátku března 1938 jsou publikovány jasně patrné obavy z dalšího osudu sousedního Rakouska. Tato krize sice trvala prakticky od roku 1933, když se moci v sousedním Německu chopil Adolf Hitler, nyní ale měly obavy opodstatněný důvod. Tlak německých nacistů na rakouské představitele byl enormní, neustále probíhala jednání, která československý tisk celkem podrobně monitoroval (důkazem mohou být různé články o jednáních ministra Göringa, projevy československých politiků o nedotknutelnosti československých hranic, jednání ministrů zahraničí atd.). Tisk také sleduje postup Francových jednotek v občanské válce ve Španělsku, velkou pozornost věnuje i moskevským procesům, které noviny vesměs odsuzují.

V tisku dostává velký prostor hlavně prezident dr. Edvard Beneš a ministerský předseda dr. Milan Hodža. Oba shodně ubezpečují československé občany, že Československá republika nebude ustupovat hrozbě a bude se v případě potřeby bránit, v té době stále věří v neochvějné spojenectví s Francií a ostatními státy.

²⁹ Tamtéž, s. 242.

4 Myšlenka oslav výročí bitvy u Bachmače v Olomouci

V navazujících kapitolách se budeme věnovat samotným olomouckým oslavám výročí bitvy u Bachmače. Předešlý exkurz do mezinárodní a domácí politické situace nám umožní lépe demonstrovat politický i společenský význam podobných akcí.

Z archivních dokumentů uložených ve Státním okresním archivu v Olomouci vyplývá, že prvotní myšlenka na konání oslav výročí bitvy u Bachmače pochází z 25. září 1936. V tomto dokumentu se jedná o oslavách výročí založení 6. střeleckého pluku. Jelikož by ale tyto oslavy připadly na červen 1937, a na červenec 1937 již přitom byly naplánovány velkolepé oslavy výročí bitvy u Zborova do Prahy, bylo rozhodnuto o spojení oslav založení pluku s oslavami výročí bitvy u Bachmače, které připadly na první polovinu března 1938³⁰. Návrh byl přijat 2. října 1936. Spojení oslav výročí založení pluku s oslavami výročí bitvy u Bachmače bylo osobním přáním velitele 6. pěšího pluku plukovníka Kraváka. Toto rozhodnutí již bylo předáno novému veliteli, plukovníku Čenku Hajdovi³¹.

Je ale důležité připomenout, že tyto oslavy nebyly pro Olomouc v roce 1936, kdy se oslavy 20. výročí bitvy začaly organizovat a chystat, nové. V Olomouci proběhly již v roce 1928 oslavy 10. výročí bitvy u Bachmače, svým rozsahem a významem ale nedosáhly takového věhlasu jako oslavy v březnu 1938.

Plány na olomouckou oslavu výročí bitvy u Bachmače nebyly v regionálním a celostátním tisku zveřejněny ve stejné době. Datum zveřejnění informací o konání oslav se dokonce různí i u regionálního tisku. Jako první přichází s touto informací o plánech na bachmačské oslavy v Olomouci noviny *Našinec*. Tato zpráva pochází z rubriky *Z našich krajů* z 26. února 1938, kdy je čtenář upozorněn na možnost až 50% slevy na jízdné, pokud se účastní olomouckých oslav výročí bitvy u Bachmače. *Našinec* dlouhodobě a poměrně často informoval o přípravách oslav a dalších organizačních záležitostech, méně se ale věnoval připomínkám samotného důvodu, tedy historickým okolnostem a vlastnímu

³⁰ Státní okresní archiv v Olomouci (SOkA Olomouc), fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. 6729/1936.

³¹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. I-1489/2.

průběhu bitvy u Bachmače³². Jistou souvislost s Bachmačí ale může čtenář vypožorovat již v prosinci 1937, kdy místní vojenské velitelství jednalo s městskou radou o přejmenování náměstí Republiky na Bachmačské náměstí. Tento návrh ale nebyl schválen, bylo ovšem přislíbeno, že Bachmačské náměstí v Olomouci nakonec bude a bude se napojovat na ulici Legionářskou³³.

Další významný regionální tisk, noviny *Pozor*, se o oslavách začíná zmiňovat vzhledem k *Našinci* až s menším zpožděním. První zmínka o oslavách na jejich stránkách pochází až z 3. března 1938 ve článku *Bachmačské oslavy ve Velké Bystřici*. Ačkoli se článek nevěnuje přímo oslavám olomouckým, informuje o nich dostatečně. Dokonce se zde již objevují první zprávy organizačního charakteru³⁴. I když je tato informace o oslavách vydána později než v *Našinci*, následující zprávy o organizaci oslav jsou o to podrobnější a přesnější. Navíc na rozdíl od *Našince* zveřejňoval *Pozor* již dříve paměti týkající se bitvy u Bachmače a průběh bitvy podrobně sledoval. Tyto noviny také kladly větší důraz na sokolskou organizaci, byly distribuovány nejen obyvatelům Olomouce, ale i okolních měst, a navíc se ve svých článcích snažily přimět čtenáře k účasti na oslavách i na propagaci celé akce.

Velmi významným informačním nástrojem byl dlouhodobě v olomouckém regionu tiskový orgán Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu *Selské listy*. Jednalo se noviny podléhající přímo této agrární straně, jejímž členem byl ministr národní obrany František Machník. Noviny sice vycházely jen dvakrát týdně, o to důrazněji ale mobilizovaly své čtenáře. Informovaly o plánovaných oslavách v podstatě až na poslední chvíli, to ale bylo částečně zapříčiněno právě nižší četností ve vydání novin.

První zmínka o oslavách zde vychází 26. února 1938 v článku *Čtyři nové stuhy na prapor pěšího pluku 6 „Hanáckého gen. Janina“*³⁵. Najít tuto informaci nebylo při rychlém čtení novin téměř možné, neboť olomoucké oslavy byly jedněmi v řadě oslav věnovaných výročí bitvy u Bachmače.

Z celostátního tisku jako první o oslavách výročí bitvy u Bachmače informují *Lidové noviny*, nadále již ale tomuto tématu věnovaly jen minimální pozornost. První zmínka

³² *50proc. sleva na drahách k bachmačským oslavám v Olomouci*. *Našinec*, č. 47, 26. 2. 1938, s. 2.

³³ *Proti stálému měnění ulic a náměstí v Olomouci*. *Našinec*, č. 286, 15. 12. 1937, s. 3.

³⁴ *Bachmačské oslavy ve Velké Bystřici*. *Pozor*, č. 61, 3. 3. 1938, s. 4.

³⁵ *Čtyři nové stuhy na prapor pěšího pluku 6 „Hanáckého gen. Janina“*. *Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova*, č. 17, 26. 2. 1938, s. 2.

o oslavách pochází z 24. února 1938, kdy *Lidové noviny* informují své čtenáře o tom, že při bachmačských oslavách v Olomouci svolaných 6. pěším plukem budou vyznamenáni legionáři, kteří v bitvě u Bachmače bojovali³⁶. Další zprávou byla informace o zlevněném jízdě pro účastníky oslav³⁷.

Poslední dva celostátní tisky, *Národní listy* a *Národní osvobození*, přinášejí první zmínku o oslavách 20. výročí bitvy u Bachmače ve stejný den, a to 3. března 1938. V *Národních listech* se tak stalo v článku *Oslava 20. výročí bitvy u Bachmače*. Jde jen o velmi krátkou zprávu, ze které mimo jiné vyplývá, že se 10. března 1938 uskuteční slavnostní koncert Pražské filharmonie ve Smetanově síni v Obecním domě v Praze³⁸.

V *Národním osvobození* byla informace o oslavách zveřejněna v příloze těchto novin, v *Legionářském týdnu*. Tato příloha se věnovala bachmačským oslavám v rámci celostátního tisku podle očekávání nejvíce, šlo totiž o legionářský tisk. I zde se ale informace o konání oslav omezuje na oslavy v Praze, oslavy v Olomouci jsou zmíněny až později³⁹.

Na závěr této kapitoly je důležité zmínit následující fakt. Zmínky o oslavách byly v tisku (jak regionálním, tak celostátním) velmi kusé, a to hlavně z důvodu mezinárodní politické a bezpečnostní situace. Oslavy výročí bitvy u Bachmače probíhaly na pozadí mnohem významnější události, a to anšlusu Rakouska, jenž v tisku oslavy doslova zastínil. Tento fakt se promítl i do komunikace velitelství s městskou radou v Olomouci po skončení oslav.

³⁶ *Bachmačské oslavy budou nejen sjezdovou manifestací*. *Lidové noviny*, č. 97, 24. 2. 1938, s. 11.

³⁷ *Doprava*. *Lidové noviny*, č. 109, 2. 3. 1938, s. 10.

³⁸ *Oslava 20. výročí bitvy u Bachmače*. *Národní listy*, č. 61, 3. 3. 1938, s. 3.

³⁹ *Oslava 20. výročí bojů u Bachmače*. *Legionářský týden*, č. 18, 3. 3. 1938, s. 1.

5 Organizace oslav

Samotné počátky organizace výročí bitvy u Bachmače lze spojit s první zmínkou v archivních dokumentech i v tisku. Tisk sehrál významnou roli nejen při propagaci oslav, ale i při informování čtenářů o jejich průběhu. Tím, že v novinách byli čtenáři průběžně informováni, kdy a kde oslavy proběhnou, případně jak budou organizovány, byl zajištěn jejich klidný a bezproblémový průběh, noviny návštěvníky v tomto ohledu informovaly dokonale a s velkým předstihem.

První organizační zmínka je spojená s přesunem oslav výročí založení 6. střeleckého pluku na březen 1938, kdy tyto oslavy měly být spojeny s oslavami výročí bitvy u Bachmače. Během července 1937 byla načrtnuta první velmi hrubá podoba oslav v Olomouci. Je zajímavé, že do těchto oslav byla ještě zapojena osoba prezidenta Osvoboditele Tomáše Garrigua Masaryka, měla mu zde totiž být vojenskými představiteli předána štafeta⁴⁰. Byl to celkem logický krok, protože Tomáš Garrigue Masaryk se navzdory svým zdravotním potížím účastnil ještě oslav 20. výročí bitvy u Zborova na pražském Strahově. Původní záměr však zhatila jeho smrt 14. září 1937.

K organizování oslav v Olomouci byl již v květnu 1937 založen zvláštní organizační výbor. O jeho vzniku se v archivních dokumentech zmiňuje jednací řád tohoto výboru, který svým podpisem jako jednatel stvrdil major Hynek Kokojan, bývalý legionář, který velmi významnou měrou zasáhl do propagace těchto oslav⁴¹.

Samotné oslavy, a tím i jejich organizační výbor, byly pod záštitou (v tisku i archivu byl užit výraz pod protektorátem) prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše⁴². O této skutečnosti se zmiňují jak archivní dokumenty, tak i tisk. Zejména z tisku je pak patrné, že kromě protektora a řadových členů výboru měl výbor i čestné předsedy. Byli jimi generální inspektor branné moci armádní generál Jan Syrový a náčelník generálního štábu armádní generál Ludvík Krejčí. Nejvýznamnějším čestným členem tohoto výboru byl ale francouzský generál Maurice Janin, od února roku 1918 vrchní velitel Československého zahraničního vojska, jehož jméno v říjnu 1937 doplnilo oficiální název 6. pěšího pluku Hanáckého.

⁴⁰ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8010/1937.

⁴¹ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

⁴² SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sing. I-1551/6.

První schůze přípravného výboru byla svolána na 26. července 1937. Zde, jak již bylo zmíněno výše, vznikají první náčrty podoby oslav. Organizační výbor byl původně složen z armádních činitelů, postupem času byli do jeho řad přibíráni členové olomoucké městské rady. I to je třeba považovat za logický krok, protože armáda potřebovala pomoc města ve všech ohledech organizace i samotného průběhu oslav. Jako první člen městské rady byl do výboru přibrán Josef Hlobil⁴³, s krátkým odstupem jej následoval další člen městské rady Rudolf Smetana⁴⁴.

Od samého začátku byly olomoucké oslavy výročí bitvy u Bachmače brány jako moravská obdoba pražských oslav výročí bitvy u Zborova. Svou velikostí a významem neměly být o nic menší než oslavy v Praze a toho bylo ve výsledku nakonec také skutečně dosaženo. Toto rozhodnutí bylo přijato na stejné schůzi⁴⁵ a přinejmenším po stránce naplánovaného programu si byly obě slavnostní události rovny.

14. září 1937 byla ministerstvem národní obrany zamítnuta původní představa o pomníku neznámého vojína. V ten den také zemřel prezident Masaryk. Další schůze výboru pak proběhla 25. září 1937. Během ní byl starosta Olomouce dr. Richard Fischer požádán o projev, který by měl pronést před začátkem chystaného divadelního představení⁴⁶. Na presidiu rady tuto žádost starosta Fischer potvrdil a později ještě těsněji spolupracoval s organizačním výborem⁴⁷.

Do organizování oslav znovu vstupuje i ministerstvo národní obrany, a to 11. října 1938, kdy potvrzuje nesouhlas s vybudováním památníku neznámého vojína (bude vysvětleno v samostatné podkapitole)⁴⁸. Do organizace oslav je prostřednictvím městské rady dále zapojen i stavební úřad, také městské sady, policejní ředitelství, Klub přátel umění a rozhlasové a filmové firmy. Významné slovo měl i Vlastenecký spolek musejní v Olomouci nebo Komise pro ochranu uměleckých památek v Olomouci.

Organizační výbor se scházel poměrně často, potvrzuje to jen výše zmíněný fakt, že oslavy měly pro jejich pořadatele opravdu velký význam. V listopadu se uskutečnily

⁴³ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/4 a I-1551/5.

⁴⁴ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/6.

⁴⁵ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/6.

⁴⁶ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/6.

⁴⁷ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/6.

⁴⁸ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. X-2002/10.

celkem dvě schůze, první 10. listopadu, druhá 22. listopadu 1937. Schůze probíhaly většinou v jídelně v Masarykových kasárnách.

Během prosince 1937 žádná schůze neproběhla, výbor se znovu sešel až 7. ledna 1938. Na konci ledna 1938 byl do řad organizačního výboru již jako plnohodnotný člen přizván starosta Olomouce dr. Richard Fischer, plné členství přijal 10. února 1938⁴⁹. Poslední informativní schůze byla svolána na 14. února 1938. Tehdy byly také předneseny potvrzené žádosti ze strany organizátorů. Další komunikace mezi velitelstvím a olomouckou městskou radou probíhala již písemně. 8. března 1938 se do organizace oslav svým způsobem zapojil i Památník osvobození v Praze a schválil podobu stuhy na bojový prapor pluku (více v samostatné podkapitole).

⁴⁹ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-33/17.

6 Propagace oslav a samotné bitvy u Bachmače

Důležitou roli v realizaci oslav a zajištění jejich hladkého průběhu hrála propagace. Ta byla zajištěna nejen v tisku, ale také v rozhlase, díky reklamním plakátům, reklamám v městské dopravě, a dokonce i díky filmům promítaným v kinech.

Spolu s propagací oslav probíhalo i bližší seznámení čtenářů s průběhem bitvy u Bachmače. Deník *Našinec* se samotné bitvě nevěnoval tolik jako například noviny *Pozor* nebo *Selské listy*. Bitvě se ve svých člancích sice věnuje, její průběh a výsledek ale využívá spíše pro prezentaci hodnot a zdůraznění jejího významu pro současnost. Příkladem je článek s názvem *Věčné hodnoty (K 20. výročí bitvy u Bachmače)*, jehož autorem byl pplk. Štaffa. V tomto článku popisuje situaci před bitvou, československé legionáře vyzdvihuje jako dobrovolně bojující muže, kteří ačkoli byli různých povah a charakterů, byli spojeni dobrovolnictvím a láskou k vlasti. Mužstvo autor rozděluje podle toho, jak odhodlaně vojáci bojují za ideály svobody. 6. střelecký pluk zde popisuje jako pluk nováčků, kteří se ale velmi rychle zorientovali v nastalé situaci, statečně bojují a chodí na „rozvědky“, ale nepodnikají zbrklé výpady; vykresluje je jako muže, kteří milují život, a proto se nepouštějí do sebevražedných misí. V článku jsou ale zcela opomenuty Rudé gardy, které zde spolu s československým vojskem zadržovaly německý postup. Dále zde nejsou zmíněny další pluky, které se bitvy účastnily, zmíněn je skutečně pouze 6. střelecký pluk, dále jízda a kavalerie, pro kterou to měla být první bitva pod samostatným československým velením. Článek je zakončen vyjádřenou nadějí, že národ v čele s armádou a prezidentem Benešem v čase nejtěžších chvil bude opět schopen povstat, semknout se a bojovat proti přesile⁵⁰.

Mnohem více se bitvě u Bachmače věnuje deník *Pozor*. V něm jsou vtištěny články vystihující význam nejen bitvy u Bachmače, ale i bachmačských oslav v Olomouci. Tyto články sledují každý den bitvy u Bachmače, a co zvlášť stojí za zmínku je, že jednotlivé dny bitvy byly v tisku popsány ve stejném datu, kdy probíhaly u Bachmače, tedy den po dni, pouze s dvacetiletým odstupem. Články opět popisují zejména hrdinství 6. střeleckého pluku, jsou poměrně jednostranné, ale vždy se snaží předat mladé generaci

⁵⁰ ŠTAFFA, Karel: *Věčné hodnoty. K 20. výročí bitvy u Bachmače*. *Našinec*, č. 55, 8. 3. 1938, s. 4.

poselství a probudit v ní vlastenectví a ochotu bránit ohroženou republiku⁵¹. Často v těchto člancích byli citováni přímí účastníci bitvy.

Vzpomínky účastníků, mezi něž patřil i plukovník Mézl (během oslav působil v Olomouci), jsou si velmi podobné, podobná je i struktura článků. Ve vzpomínkách je hlavním bodem přítomnost 6. střeleckého pluku a hrdinství Čechoslováků, dále je v člancích popsána dobrá nálada vojáků a jejich odhodlání. Ne všechny články jsou spojeny se současností, některé jsou opravdu pouze vzpomínkou na bitvu u Bachmače. Čím více se ale blížily oslavy, tím více se ve člancích objevují zmínky i o ostatních útvarech, které zasáhly do bitvy. Podrobně jsou zde popsány vztahy s bolševiky a Rudou gardou, která v té době stála po boku československého vojska; ovšem i tyto články reflektovaly právě probíhající moskevské procesy s patrnými pochybnostmi o bolševické spravedlnosti.

V člancích vzpomínají i lékaři, kteří ošetřovali první raněné. Německá armáda i její způsob boje jsou zde ale zesměšňovány, články jsou celkově velmi tendenční a bezpochyby jsou ovlivněny celkovou mezinárodní situací (nemluvílo se například o Rudých gardách, autoři se nezmiňovali o bojích proti c. a k. armádě, kterých se zúčastnilo na straně protivníka velké množství krajanů). Počty padlých na straně Čechoslováků jsou značně zkresleny. V člancích se ale probouzí víra v možnost dalšího vítězství nad německou armádou.

Je důležité zmínit, jak tyto dva regionální listy vnímaly a zdůrazňovaly význam bitvy u Bachmače i jejích oslav, obě periodika při tom totiž postupovala odlišným způsobem. *Našinec* informace podává věcně, bez patrného citového zabarvení, zatímco *Pozor* o bitvě referuje se značným patosem, který se promítá i do způsobu informování o plánovaných oslavách. Zveřejněním vzpomínek přímých účastníků se apeluje nejen na mládež, ale i na armádu a na celý národ. Aby oslavy nezapadaly mezi zprávami o starostech všedního dne a v informacích o mezinárodním dění, označil *Pozor* celý týden od 7. března do 13. března 1938 jako bachmačský. *Pozor* také kladl větší důraz na organizaci oslav než *Našinec*.

Důkazem může být např. článek rozebírající divadelní hru *Bratrstvo* Aloise Jiráska uvedenou 12. března 1938. Tato hra byla pojata zcela nově, na jevišti se kromě husitů objevovali i českoslovenští legionáři ve stejnokrojích, text byl často předčítán a zároveň ihned interpretován publiku. Spojitost mezi zrazenými husity působícími na území dnešního Slovenska a mezi legionáři, kteří bojovali na Ukrajině, byla více než zřetelná. Že se jedná

⁵¹ PÁNEK, Josef: *Bachmač se nám stala symbolem*. *Pozor*, č. 64, 6. 3. 1938, s. 9.

o článek propagandisticky pojatý, dokládá také fakt, že autor článku v jeho závěru kritizuje konec divadelní hry. V závěrečné scéně se skládá slavnostní slib věrnosti, podle autora článku byla celá scéna ale „málo prožitá“⁵².

Selské listy vedle samotných oslav v Olomouci sledují další podobné lokální akce. Díky těmto novinám se dozvídáme, že oslavy věnované bitvě u Bachmače neprobíhaly pouze v Olomouci, ale také v Uničově, Přerově a v Litovli. V mnoha dalších městech a obcích (např. Šternberk, Těšetice) pak probíhaly vzpomínkové přednášky⁵³. Důležitá se z pohledu těchto novin jeví aktivita armády. Na různé besedy věnované obraně státu dojížděly přednášet vojenské špičky své doby, největšímu zájmu se těšil armádní generál Josef Šnejdárek, muž, pod jehož vedením bylo dobyt Těšínsko a osvobozeno Slovensko⁵⁴.

Tyto noviny ve větším rozsahu (ve srovnání s dalšími výše zmíněnými regionálními periodiky) apelují na prosté venkovské obyvatelstvo, články jsou prosty patosu, vyjadřování je přímé a co možná nejjednodušší, nadále se mu však daří zachovat hlavní myšlenky a podstatu sdělení. Aktivita venkovského obyvatelstva v té době je obdivuhodná, ženy dokonce žádají v případě vojenského konfliktu o vojenský výcvik. Je vznesen požadavek na zakládání střeleckých jednot, na jejich schůzích ostatně vystupoval právě armádní generál Šnejdárek a ve svých projevech odkazoval na potřebu sepětí národa a vojska během dobývání Těšínska a osvobozování Slovenska⁵⁵.

Ačkoli jsou čtenáři informováni o udělení čtyř stuh bojovému praporu 6. střeleckého pluku od města Olomouce⁵⁶, nedozví se zatím detaily o plánování oslav v Olomouci. Více se na začátku března 1938 vzpomíná na narozeniny prezidenta Osvoboditele Tomáše Garrigua Masaryka⁵⁷. Tyto oslavy ale nebyly pro obyvatele Československa ničím novým. Podobné oslavy probíhaly po celé uplynulé dvacetiletí, v posledních letech již i s připomínkou narozenin prezidenta dr. Edvarda Beneše. Takové oslavy například pořádala místní vojenská posádka ve Šternberku – většinou německojazyčném městě.

⁵² *Československé roty bratrstva zase na stráži před zradou i nepřitelem*. Pozor, č. 71, 13. 3. 1938, s. 3.

⁵³ *Vzpomínka na Bachmač v Uničově*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 4.

⁵⁴ *Sbor Národních střeleckých jednot č. 1*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 16, 23. 2. 1938, s. 3.

⁵⁵ *Haná pro brannost národa*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 1.

⁵⁶ *Čtyři nové stuhý na prapor pěšího pluku 6 „Hanáckého gen. Janina“*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 2.

⁵⁷ *Sokolstvo župy Olomoucké*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 8.

K šíření informací o bitvě u Bachmače a o roli československých legií v ní, hlavně pak 6. střeleckého pluku, sloužily zejména série přednášek, které probíhaly také v menších obcích (např. v Těšeticích u Olomouce)⁵⁸.

Selské listy sehrály ještě jednu významnou roli. Ve článku, který vyšel 12. března 1938, tedy den před vyvrcholením oslav, apeluje tisk na co největší účast na oslavách. Doslova tak jménem Nezávislé jednoty čsl. legionářů burcuje venkov k návštěvě olomouckých oslav⁵⁹. To, že tento apel nezůstal nevyslyšen, nejlépe dokazuje fakt, že se oslav nakonec účastnilo bezmála 20 tisíc návštěvníků z Olomouce a okolí, nejvíce pak z Přerova.

Národní listy začaly těsně před zahájením oslav vydávat fejetony na téma bitvy u Bachmače; i v nich je popsána situace, která panovala na Ukrajině začátkem roku 1918, je však velmi překvapivé, že v tomto fejetonu je celkem výstižně a bez zkreslení popsána skutečná atmosféra a situace v československém vojsku. Jako velká novinka je zde zveřejněn fakt, že Odbočka Národní rady nepomáhala československému vojsku ve spořádaném ústupu z Ukrajiny, naopak bagatelizovala německé nebezpečí. Českoslovenští velitelé tak proto museli spoléhat hlavně sami na sebe, všechny plány, podle kterých se měli případně stahovat, tak přestaly platit a musela se vymyslet jiná alternativa. Právě tento fakt je v článku velmi vyzdvihován. Velmi zajímavý je zde také popis řadových vojáků, jsou zde např. ilustrovány vztahy mezi vojáky a ukrajinskými ženami. Až překvapivě jsou zde legionáři popsáni jako skuteční lidé, ne jen jako hrdinové, kteří díky své lásce k vlasti nic a nikoho jiného nepotřebují⁶⁰.

Další články věnující se bitvě u Bachmače nebo jejím oslavám v Olomouci se v *Národních listech* objevují (kromě dvou fejetonů věnujících se bitvě) až 11. března 1938. Zde totiž v článku *Odkaz Bachmače: Počet nerozhoduje* se reaguje na pražské oslavy a objevuje se první zmínka o oslavách v Olomouci. Článek je obsáhlejší, propojuje minulost se současností a snaží se v odpovídající míře burcovat společnost k obraně státu⁶¹.

První informace o oslavách bitvy u Bachmače se objevují až 3. března 1938 v článku *Oslava 20. výročí bitvy u Bachmače*. Jedná se pouze o velmi krátkou zprávu, ze které vyplývá, že se 10. března 1938 uskuteční slavnostní koncert Pražské filharmonie

⁵⁸ *Přednáška o bitvě u Bachmače v Těšeticích*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 20, 9. 3. 1938, s. 2.

⁵⁹ *Nezávislá jednotka čsl. legionářů*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 21, 12. 3. 1938, s. 2.

⁶⁰ *Vzpomínky na Bachmač*. *Národní listy*, č. 65, 8. 3. 1938, s. 1.

⁶¹ *Odkaz Bachmače: Počet nerozhoduje*. *Národní listy*, č. 68, 11. 3. 1938, s. 3.

ve Smetanově síni v Obecním domě v Praze. Oslavy tedy probíhaly nejen v Olomouci, ale určitá pieta probíhala i v Praze, hlavní těžiště oslav však bylo právě v Olomouci⁶².

Nejvíce se olomouckým oslavám a bitvě u Bachmače z celostátního tisku věnovalo *Národní osvobození* se svými přílohami. O uskutečnění a organizaci oslav obšírně seznamovalo čtenáře a širší veřejnost. Informace o oslavách bitvy u Bachmače měly dostatek místa i v běžných číslech *Národního osvobození*, což je přirozené, neboť šlo o legionářský titul.

V rámci oslav začala vycházet i vzpomínková kniha s názvem *Od Zborova k Bachmači*. Reklama na ni je pak patrná z dalších čísel novin, nezmiňuje se však nikdy o olomouckých oslavách, zmíněn je pouze výbor oslav, na jehož adresu se měly zasílat objednávky knih⁶³.

Další články v *Národním osvobození*, které se jakýmkoli způsobem věnují bitvě u Bachmače (nikoli ale oslavám), se snaží apelovat na veřejnost a připomenout jí slavnou minulost československých legií. Chtějí tak ukázat, že před dvaceti lety se Čechoslováci ocitli v daleko horší situaci než nyní, ale i přes všechny překážky se jim podařilo přežít a uspět. Důležité je, aby Čechoslováci stejně jako kdysi i nyní byli čestní a věrní svému národu a aby se nezpronevěřili vlastnímu svědomí a přesvědčení. Hlavní je, aby se nesnažili zavděčit někomu jinému, dokonce ani spojencům, kteří jim nemusejí v případě nutnosti vždy pomoci. Národ se musí spoléhat jen sám na sebe a odhodlaně bojovat i osamocen⁶⁴.

V dalším článku ze stejného čísla *Legionářského týdne* (což byla příloha *Národního osvobození*) se už otevřeně mluví o oslavách bachmačského výročí v Olomouci. Je zde zveřejněna organizace oslav, popsána je zde i výzdoba Olomouce (radnice, obytných domů, obchodů)⁶⁵.

Národní osvobození se věnovalo bitvě u Bachmače nejen ve svých přílohách. Články o bitvě a v malé míře i o oslavách vycházely v podobě připomínek, v kulturní rubrice nebo jako dílčí zprávy. Stejně jako deník *Pozor* také *Národní osvobození* sledovalo průběh bitvy u Bachmače den po dni, události vycházely ve stejný den, jako se udály před 20 lety⁶⁶.

K dalším odkazům na oslavy v Olomouci lze počítat i uveřejnění návrhu plánované pamětní desky od akademického profesora Španiela, která měla být odhalena

⁶² *Oslava 20. výročí bitvy u Bachmače*. *Národní listy*, č. 61, 3. 3. 1938, s. 3.

⁶³ *Od Zborova k Bachmači*. *Národní osvobození*, č. 55, 6. 3. 1938, s. 4.

⁶⁴ *Bachmač hovoří*. *Legionářský týden*, č. 19, 6. 3. 1938, s. 2.

⁶⁵ *Oslavy Bachmače v Olomouci*. *Legionářský týden*, č. 19, 6. 3. 1938, s. 2.

⁶⁶ *Před dvaceti lety u Bachmače*. *Národní osvobození*, č. 57, 9. 3. 1938, s. 3.

na zdi Hanáckých kasáren v Olomouci během oslav⁶⁷. Důležitost těchto oslav lze odvodit z faktu, že fotografie pamětní desky byla vytištěna hned na úvodní straně čísla. Ve stejném čísle pak vychází článek *Bachmačský voják vzpomíná*. Články, které se věnovaly vzpomínkám na Bachmač, se v podstatě neliší. Všechny podávají stejný obrázek bojů, některé ale více apelují na občany, zejména na mládež, jiné zase vystupují proti tehdejší politické scéně československého odboje (ale nikdy ne proti T. G. Masarykovi). Některé jsou více tendenční, místy patetické, jiné naopak popisují situaci realističtěji⁶⁸.

Největší pozornosti se olomouckým oslavám dostává opět v *Legionářském týdnu*, dále pak ve speciální příloze s názvem *Olomouc Bachmači a pěš. pl. 6 „Hanáckému generála Janina“*⁶⁹. Oslavám se stejná příloha věnuje i nadále, hlavně tím, že je zde zveřejněn rozpis a organizace oslav. Co je zajímavé a co v ostatních tiscích chybí, je zveřejnění jmen generálů, kteří se oslav účastní⁷⁰.

Další zmínky o bachmačských oslavách jsou uvedeny v souvislosti s oznámením plánovaného prodeje poštovní známky, která je věnována 20. výročí bitvy u Bachmače. První zmínka o poštovní známce je z 6. března 1938⁷¹, o tom, že známka již vstoupila do prodeje, bylo informováno 11. března 1938. Znamka měla platit po území celé ČSR a dokonce i v zahraničí, a to po celý rok 1938⁷².

Ve stejném čísle, v jakém vyšla informace o zahájení prodeje poštovní známky, vychází i zmínka o vydání knihy Hynka Kokojana, jež mapuje stručně historii 6. střeleckého pluku. Kniha je zde hodnocena jako velmi jednoduchá, vhodná spíš při výchově mládeže ve školách⁷³.

Lidové noviny informují ve svém rozhlasovém programu o vysílání z Olomouce, kde se chystaly bachmačské oslavy⁷⁴. Rozhlas během těchto oslav musel hrát značnou roli, protože *Lidové noviny* dále informovaly také o přímém přenosu z olomouckých oslav a o rozhlasových reportážích přímo z místa. Čtenáři tak měli přesné informace, který host

⁶⁷ Španielova deska k 20. výročí vítězství u Bachmače. *Národní osvobození*, č. 59, 11. 3. 1938, s. 1.

⁶⁸ *Bachmačský voják vzpomíná*. *Národní osvobození*, č. 59, 11. 3. 1938, s. 2.

⁶⁹ *Náš hanácký pluk*. *Olomouc Bachmači a pěš. pl. 6 „Hanácký generála Janina“*, č. 1, 11. 3. 1938, s. 1.

⁷⁰ *Oslava Bachmače v Olomouci*. *Olomouc Bachmači a pěš. pl. 6 „Hanácký generála Janina“*, č. 1, 11. 3. 1938, s. 7.

⁷¹ *Bachmač*. *Lidové noviny*, č. 117, 6. 3. 1938, s. 6.

⁷² *Dnes začnou pošty prodávat novou známku*. *Lidové noviny*, č. 126, 11. 3. 1938, s. 5.

⁷³ *K výročí Bachmače*. *Lidové noviny*, č. 126, 11. 3. 1938, s. 7.

⁷⁴ *Program rozhlasu – Brno*. *Lidové noviny*, č. 127, 11. 3. 1938, s. 5.

kdy promluví, důležitý je ale také přímý popis toho, jak vypadá prostředí, kde oslavy probíhají, a jaká tam panuje nálada⁷⁵.

Na bitvu u Bachmače se v tomto tisku nevzpomíná v takovém rozsahu jako např. v *Národních listech* nebo *Národním osvobození*. Jedna z těch mála vzpomínek, které v *Lidových novinách* byly zveřejněny, informuje o jmenování Ludvíka Krejčího velitelem u Bachmače a o rozvědkách vysílaných do Bachmače. Ludvík Krejčí je zde oceněn jako velmi schopný voják, který své velitelské kvality osvědčil právě v této bitvě⁷⁶.

Asi nejzajímavější článek vhodný pro případnou další analýzu je příspěvek uveřejněný 13. března 1938 v *Lidových novinách* pod názvem *Bachmač po dvaceti letech*. Titulek není nějak originální a v ničem nenapovídá, že by měl nějak významně vybočovat z řady. Autor článku si ale pozornost jistě zaslouží. Byl jím totiž plukovník generálního štábu Emanuel Moravec, velmi známý a agilní legionář. V tomto článku, ve kterém vzpomíná na bitvu u Bachmače, se snaží přenést náladu a odhodlání československých legionářů do současnosti. V článku vyjadřuje přesvědčení, že se republika bude bránit, i kdyby se měla bránit sama⁷⁷. Při čtení článku by čtenáře ani dnes nenapadlo, že se tento muž, který byl zapáleným vlastencem a odhodlaným vojákem, během jednoho a půl roku promění v nejhorlivějšího českého kolaboranta s nacistickým Německem.

Také studium archivních dokumentů ze Státního okresního archivu v Olomouci potvrzuje, že o propagaci oslav se zasloužil rozhlas a vedle něj rovněž film. Přesto lze konstatovat, že díky svému dosahu měl spolu s tiskem větší vliv právě rozhlas.

Vysílání rozhlasu, nainstalování ampliónů a další dobové techniky mělo na starost vojenské velitelství. To mělo na své náklady sehnat firmu, která by rozhlasové vysílání zajistila. Nakonec byla vybrána firma Kleinhampl.

Kromě rozhlasového přenosu a filmování měla vojenská správa zařídit i prodej zmíněných známek a brožur. Velmi důležitou roli ale hrálo i vylepování plakátů, a to nejen po Olomouci a jejím okolí, ale i po celé republice, jak je z archivních dokumentů zřejmé.

Plakáty a jejich tisk zajistila vojenská správa⁷⁸. O jejich vylepení, které mělo být bezplatné, se postaralo s pomocí městské rady samo město Olomouc. Plakátů bylo

⁷⁵ Rozhlasové vzpomínky na statečnost Čechoslováků u Bachmače. Lidové noviny, č. 128, 12. 3. 1938, s. 7.

⁷⁶ Rozvědka do Bachmače. Lidové noviny, č. 129, 12. 3. 1938, s. 5.

⁷⁷ MORAVEC, Emanuel: *Bachmač po dvaceti letech*. Lidové noviny, č. 130, 13. 3. 1938, s. 5.

⁷⁸ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/7.

vytištěno 120, jen v Olomouci jich bylo vyvěšeno 80. Důležitou podmínkou vojenské správy bylo, aby plakáty byly vyvěšeny na místech, kde budou vynikat a kde nebudou přelepovány jinými plakáty. To bylo ostatně také zakázáno⁷⁹. Reklamní plakáty byly vylepeny i ve vozech olomoucké městské dopravy, opět bezplatně⁸⁰.

Dalších 40 plakátů bylo rozesláno do větších měst po celé republice. Jediné město, které odmítlo plakát bezplatně vyvěsit, byl Liberec⁸¹. Tato informace není nikterak překvapivá, sudetoněmecká strana, která v roce 1935 zvítězila v parlamentních volbách, měla svou politickou a mocenskou základnu právě v Liberci, tedy ve městě většinově německojazyčném.

Další propagaci oslav zajistil film. Major Hynek Kokojan, jednatel organizačního výboru oslav, požádal dopisem z 22. února 1938 tajemníka města, zda by v olomouckých kinech *Central*, *Metropol*, *Edison*, *Kosmos* a *Slavia* nemohly být promítány diapozitivy s reklamou na nadcházející olomoucké oslavy výročí bitvy u Bachmače. Této žádosti bylo vyhověno, samotné diapozitivy byly zaslány spolu s oficiální žádostí 23. února 1938⁸².

U příležitosti oslav výročí bitvy u Bachmače Československá pošta vydala speciální poštovní známku. Stejně jako v *Nášinci*, i v *Pozoru* vychází článek informující čtenáře o tom, že Československá pošta vydává k výročí bitvy u Bachmače a k pořádání oslav v Olomouci speciální známky. Čtenáři byli informováni, že balíky a dopisy, které budou během oslav posílány, budou orazítkovány speciálním razítkem v barvách červené a modré jako jasný odkaz na československé státní barvy. V tomto článku je zmíněna i informace, že pošta bude mít svou pojízdnou podatelnu na Wilsonově (dnešním Dolním) náměstí⁸³.

Zajímavý je také popis poštovní známky, která byla vydána k příležitosti oslav bitvy u Bachmače. V *Lidových novinách* vyšel rozhovor se samotným autorem návrhu známky Jindřichem Vlčkem. I on v rozhovoru mimo jiné apeloval zejména na československou mládež⁸⁴.

Poslední článek, který se věnoval poštovním známkám, informuje o tom, že oslavy v Olomouci měly „mezinárodní ohlas“. Vyznění celé zprávy je ale spíše úsměvné, neboť

⁷⁹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8076/1938.

⁸⁰ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8076/1938.

⁸¹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

⁸² SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-334/21.

⁸³ *Bachmačské známky*. *Pozor*, č. 61, 3. 3. 1938, s. 3.

⁸⁴ *Bachmač*. *Lidové noviny*, č. 130, 13. 3. 1938, s. 9.

během oslav byl československou policií v Olomouci zatčen mezinárodně proslulý Ital Lorenzo Baxa, jeden z nejznámějších kapsářů. Tento muž během tlačnice u pojízdné pošty na Wilsonově náměstí okradl nejméně pět lidí, neboť při zatčení u něj bylo nalezeno pět peněženek, celkově ale bylo nahlášeno sedm krádeží. Tento kapsář měl navíc zakázán vstup na území Československé republiky⁸⁵.

⁸⁵ *Tlačnice u pojízdné pošty*. Lidové noviny, č. 133, 15. 3. 1938, s. 5.

7 Příprava oslav

Přípravy oslav se ze začátku prolínají s jejich organizací. Za oslavami stála řada jednání, při kterých muselo být vyřízeno několik povolení. Protože oslavy 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci měly být moravskou obdobou oslav výročí bitvy u Zborova v Praze, byly přípravy poměrně rozsáhlé.

V jednom z posledních dopisů z velitelství 6. pěšího pluku, který byl datován 15. února 1938, je kromě posledních organizačních pokynů také informace k přípravám. Jako hlavní jsou zde podány žádosti o povolení vztyčit 12. března 1938 na Masarykově náměstí státní vlajku, a tím také měly být oficiálně zahájeny oslavy 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci (více v kapitole Průběh oslav)⁸⁶.

Další žádost o povolení se týkala „monsterkoncertu“ spojených vojenských hudeb a představení díla „Zborov“. Při tomto koncertu se mělo střílet na několika místech města cvičnými náboji z kulometů. Byly rovněž připojeny žádosti o povolení troubení večerky a budíčku z radniční věže, povolení připevnění pamětní desky na budovu Hanáckých kasáren a byla požadována i instalace rozhlasu na ulici.

Jednotlivým žádostem bylo vyhověno ihned 23. února 1938. Vlajku měl dodat stavební úřad, který zároveň musel na Masarykově náměstí postavit stožár na vyvěšení této vlajky. Stavební úřad musel mimo jiné obstarat i materiál na zbylé dvě slavnostní tribuny a na jednu malou přenosnou tribunu, ale postavit je měli již zaměstnanci Městských sadů. Povolena byla i střelba z kulometů při „monsterkoncertu Zborov“, kulometry měly být umístěny na střechách domů na Wilsonově náměstí, na střeše radnice, na Národním domě a na Jánošíkových kasárnách, jeden kulomet měl být umístěn v Čechových sadech. Na střelbu z kulometů mělo být obyvatelstvo Olomouce upozorněno s předstihem.

Městská rada a policejní úřady rovněž povolily troubení večerky i budíčku z radniční věže. Město dále zdarma propůjčilo prostory Reduty v Národním domě, kde v neděli 13. března 1938 proběhl slavnostní oběd.

Pro realizaci slavnostní přehlídky bylo uzavřeno Masarykovo náměstí a odkloněna městská doprava. O této skutečnosti informoval obyvatele Olomouce i regionální tisk⁸⁷.

⁸⁶ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8076/1938.

⁸⁷ *Bachmačské slavnosti v Olomouci*. Našinec, č. 58, 11. 3. 1938, s. 3.

K přípravám je potřeba zařadit i výzdobu města (bližší informace jsou uvedeny v kapitole věnované financování oslav). Městské sady měly obstarat materiál na výzdobu města, tím bylo na konci zimy 1938 především chvojí z jehličnatých stromů, kterým byly vyzdobeny tribuny a slavobrány⁸⁸. Do výzdoby města se měli zapojit i samotní olomoučtí obyvatelé. Městská rada vyzývala obyvatele Olomouce, aby vyzdobili své domy, jako minimum ve výzdobě byl doporučen československý praporek. Výzdobu budov, které vlastnilo město, měly rovněž obstarat Městské sady. Jiná firma pak měla za úkol osvětlení radnice během slavnostních večerů.

Vyzdobeno mělo být celé Masarykovo (dnes Horní) a Wilsonovo (dnes Dolní) náměstí. Tam se pomyslnými středobody staly zmíněné slavnostní tribuny. U budovy divadla měly být umístěny i busty prezidentů Masaryka a Beneše, před vchodem do divadla měly stát – pokud to ovšem bylo možné – dva flambony⁸⁹. Další dva flambony měly v každém případě stát na balkonu radnice⁹⁰.

⁸⁸ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

⁸⁹ Nádoby na oheň, označení je použito v archivních dokumentech.

⁹⁰ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-334/20.

8 Účastníci oslav

Je důležité se věnovat i účastníkům olomouckých oslav výročí bitvy u Bachmače. Návštěvníků dle dobových pramenů bylo v konečném počtu přibližně 20 000. O tom, kdo se těchto oslav účastnil, se zmiňuje nejen tisk, ale svědčí o nich i archivní dokumenty.

V archivních dokumentech je ve složce, která se věnuje oslavám výročí bitvy u Bachmače, uložen seznam organizací, škol a dalších institucí, které vyslaly své zástupce na oslavy. Asi jako nejzajímavější se jeví zmínka ze záznamu zasedání organizačního výboru ze 14. září 1937, ve které je v dokumentu označeném jako přísně důvěrné uvedena i možnost účasti prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše⁹¹. Shodou okolností se zasedání výboru uskutečnilo v den smrti prezidenta Masaryka, jehož účast se v úplném počátku plánování oslav zvažovala. Prezident Beneš, formálně vrchní velitel vojska, nakonec na oslavách přítomen nebyl, zastoupil jej ministr národní obrany František Machník.

Po politicích druhou nejvýznamnější skupinou účastníků oslav byli legionáři a vojáci. Pozvánka na oslavy byla zaslána všem příslušníkům 6. střeleckého pluku a příslušníkům dalších jednotek, kteří se aktivně účastnili bitvy u Bachmače. Pozváni byli i vojáci 6. pěšího pluku v Olomouci a záložníci tohoto pluku. Počet legionářů, kteří se účastnili oslav v Olomouci, tisk odhadoval na 1 600 mužů⁹². Deník *Pozor* se rovněž zajímal i o návštěvníky, kteří nebyli hlavními hosty celých oslav. Do Olomouce byli pozváni i ti legionáři, kteří u Bachmače přímo nebojovali a nebyli součástí 6. střeleckého pluku. Tito pozvaní účastníci byli mimo jiné informováni o tom, kde bude během oslav jejich čestné místo, dále jim například bylo doporučeno teplé oblečení a dověděli se také jméno svého určeného velitele, kterým byl jistý kapitán Milička⁹³.

Důležitá je také informace pro státní zaměstnance, kteří byli dříve příslušníky 6. střeleckého pluku. Těmto úředníkům, kteří by projevíli zájem účastnit se oslav v Olomouci, měla být zaměstnavatelem zajištěna mimořádná dovolená⁹⁴, neboť sobota tehdy byla pracovním dnem.

⁹¹ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/6.

⁹² *Veliká návštěva Olomouce o bachmačských oslavách*. Národní listy, č. 69, 12. 3. 1938, s. 3.

⁹³ *Účast legionářů na bachmačských oslavách*. Pozor, č. 61, 3. 3. 1938, s. 2.

⁹⁴ *Oslavy Bachmače v Olomouci*. Legionářský týden, č. 19, 6. 3. 1938, s. 2.

Dalšími pozvanými armádními představiteli byli zejména generálové a nejvyšší velení armády. Přítomnost náčelníka Hlavního štábu československé branné moci armádního generála Ludvíka Krejčího byla považována za samozřejmou (jakožto velitele československých legií v bitvě u Bachmače), stejně tak samozřejmá byla přítomnost generálního inspektora branné moci armádního generála Jana Surového, žijící legendy československých legií a bitvy u Zborova.

O přítomnosti generálů se zmiňuje zejména tisk. *Našinec* se o přítomnosti generality zmiňuje v článku s názvem *15 generálů bude defilovat v bachmačském pluku*. Bachmačský pluk měl být zformován z mužů, kteří se přímo účastnili bitvy u Bachmače, v jeho čele šel armádní generál a náčelník Hlavního štábu československé branné moci Ludvík Krejčí. Dále se oslav účastnilo na 25 plukovníků a 40 poddůstojníků⁹⁵. Ačkoli se článek věnuje přítomnosti generality československé armády, jména generálů v něm zveřejněna nejsou. V deníku *Pozor* je zmínka o přítomnosti generality na olomouckých oslavách totožná se zmínkou v *Našinci*, největší pozornosti se v těchto člancích – a to nejen v regionálním, ale i v celostátním tisku – dostává armádnímu generálovi Ludvíku Krejčímu.

Oslav se rovněž povinně účastnili také žáci všech olomouckých škol. Při vztyčení státní vlajky jich mělo být přítomno až 3 600⁹⁶. Žáci středních škol se rovněž zapojili do průběhu oslav, když pomáhali jako ošetřovatelé (žáci střední zdravotnické školy) nebo při prodeji odznaků⁹⁷. Svě zástupce kromě škol podle archivních dokumentů vyslaly všechny úřady a korporace, které sídlily v Olomouci nebo se na přípravě a zajištění oslav přímo podílely. Zástupce vyslalo jak Presidium krajského soudu v Olomouci, tak i Okresní finanční ředitelství, pozemkový úřad, Státní studijní knihovna, školní inspektorát včetně menšinových škol, zástupci čs. státních drah, Ředitelství pošt a telegrafního úřadu. Pozváni k oslavám byli i členové velitelství 7. divize, pod kterou spadal 6. pěší pluk. Oslav se účastnilo rovněž duchovenstvo všech hlavních konfesí, byli přítomni představitelé katolické, evangelické i pravoslavné církve, své zástupce vyslala i Československá židovská obec.

Na oslavy byli rovněž vysláni zástupci živnostenských, zemědělských a obchodních komor, účastnili se jich také zástupci pojišťoven. Nepřekvapí, že na oslavy byli pozváni zástupci městských rad z okolních měst, přímo jsou zde jmenovány rady měst z Prostějova,

⁹⁵ *15 generálů bude defilovat v bachmačském pluku*. *Našinec*, č. 55, 8. 3. 1938, s. 1.

⁹⁶ *Bachmačské slavnosti v Olomouci*. *Našinec*, č. 58, 11. 3. 1938, s. 3.

⁹⁷ SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

Litovle a Přerova, pozváni byli všichni obyvatelé okresů těchto měst⁹⁸, mezi pozvanými byli i zástupci německých škol, německého duchovenstva, německých obchodníků a živnostníků, což se může jevit jako překvapivé. V tomto smyslu je velmi zajímavá další zmínka o účastnících oslav uvedená v článku *Bachmačské oslavy*. Těchto oslav se měli účastnit kromě legionářů, československých vojáků, členů tělovýchovné jednoty Sokol a Orel také čeští i němečtí uniformovaní hasiči, kteří rovněž přišli ve svých uniformách⁹⁹. I tento moment měl nepochybně propagační využití, protože takto se nejlépe ilustrovala možnost soužití Čechů a Němců v mladém demokratickém státě. Je objektivní skutečností, že v době oslav to byli ze všech Němců již pouze ti českoslovenští, kteří se mohli těšit z výsad demokratického zřízení.

Co se logistiky celých oslav týče, byly posíleny vlakové spoje, zejména z Přerova. Vedle posílení spojů a výzvy na dobrovolné ubytování návštěvníků ve vlastních bytech se apelovalo i na hostinské, aby byli připraveni na nápor až 15 tisíc lidí¹⁰⁰. Počty účastníků se ale v tisku různí. Noviny *Pozor* spolu se *Selskými listy* odhadují počet návštěvníků shodně na 20 tisíc, ale do tohoto počtu nejsou ale započítáni čestní hosté se svými doprovody. Podle nejnovějších odhadů se oslav výročí bitvy u Bachmače v Olomouci účastnilo až 30 tisíc návštěvníků¹⁰¹. Olomouc měla při předchozím sčítání lidu v roce 1930 celkem 66 440 obyvatel, ve dnech oslav se tedy rozrostla o téměř třetinu až polovinu původního počtu obyvatel¹⁰².

Takový počet lidí bylo potřeba někde ubytovat, v tomto ohledu opět velmi významně pomohl tisk a tělovýchovné organizace. V novinách *Našinec* se objevuje apel na obyvatele Olomouce, konkrétně na majitele bytů a jejich nájemníky. Ve sloupku *Z našich krajů* žádají majitele a nájemníky, zda by nemohli ve svých bytech a nájmech ubytovat na dobu trvání oslav v Olomouci jejich návštěvníky. Tato prosba vycházela z faktu, že se v Olomouci nenacházel dostatek hotelů, které by takovou masu lidí dokázaly ubytovat. Adresy případného ubytování a počet lůžek, které jsou majitelé a nájemníci ochotni

⁹⁸ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8076/1938.

⁹⁹ *Bachmačské oslavy*. *Našinec*, č. 59, 12. 3. 1938, s. 2.

¹⁰⁰ *Bachmačské slavnosti v Olomouci*. *Našinec*, č. 58, 11. 3. 1938, s. 3.

¹⁰¹ SEDLÁŘ, Tomáš: *Českoslovenští legionáři. Občané a rodáci města Olomouce*. Olomouc 2003, s. 72.

¹⁰² *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. [online], 2006. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf/cf538caa-7f70-49f6-8e76-dc88932650ef?version=1.0>, s. 53.

poskytnout návštěvníkům, měly být zaslány do redakce *Našince*, za tuto pomoc mohli být ubytovatelé i finančně odměněni, více se ale apelovalo na dobrovolnost¹⁰³.

Významnou pomoc nabídl při zajištění organizace i ubytování rovněž Sokol. V novinách se často apelovalo na sokoly; sokolovny se během oslav staly zázemím pro mnoho legionářů, v sokolovnách vznikaly noclehárny a byly místem srazů, pro legionáře se pořádala sokolská cvičení, bylo připraveno rovněž pohoštění¹⁰⁴. Také deník *Pozor* shání v publikované výzvě ubytování pro další návštěvníky oslav¹⁰⁵.

Selské listy sehrály v propagaci a organizaci významnou roli. Ve článku, který vychází 12. března 1938, tedy den před vyvrcholením oslav, apelují na co největší účast. Doslova tak jménem Nezávislé jednoty čsl. legionářů burcuje venkov k návštěvě olomouckých oslav¹⁰⁶.

Počet účastníků udávají regionální a celostátní tisk odlišně. *Národní listy* vydávají článek, který informuje o velké návštěvnosti oslav v Olomouci, stejně jako *Pozor*, *Našinec* nebo *Selské listy* odhadují počet návštěvníků na 20 tisíc civilistů a zhruba 1600 legionářů¹⁰⁷.

¹⁰³ *Výzva na majitele bytů*. *Našinec*, č. 52, 4. 3. 1938, s. 3.

¹⁰⁴ *Olomoucké sokolstvo o slavnostních dnech bachmačských*. *Pozor*, č. 63, 5. 3. 1938, s. 3.

¹⁰⁵ *Přijměte na byt hosty bachmačských slavností!* *Pozor*, č. 64, 6. 3. 1938, s. 9.

¹⁰⁶ *Nezávislá jednota čsl. legionářů*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 21, 12. 3. 1938, s. 2.

¹⁰⁷ *Věliká návštěva Olomouce o bachmačských oslavách*. *Národní listy*, č. 69, 12. 3. 1938, s. 3.

9 Program a průběh oslav

Oslavám jako takovým se dostalo velkého mediálního ohlasu. Do jejich průběhu se významnou měrou kromě tisku zapojil i rozhlas a film. Důležité je ale sledovat, co se dělo před samotnými oslavami v Olomouci. Bachmačské oslavy v Olomouci nebyly jediné, které v té době probíhaly a které byly věnovány bitvě u Bachmače. Například z článků deníku *Pozor* je zřejmé, že olomouckým oslavám předcházely menší slavnosti, které probíhaly 9. března 1938 v sokolovně ve Velké Bystřici¹⁰⁸. Tento článek přináší jasný důkaz o tom, že olomoucké oslavy byly opravdu jedny v řadě dalších, ovšem již menších lokálních oslav.

Již před zahájením hlavních oslav se na mnoha místech v okolí Olomouce konaly přednášky věnované této bitvě. Daleko častější byly ale přednášky věnované branné pohotovosti státu.

Samotný program oslav se v hrubých náčrtech začal formovat již během prvních jednání o bachmačských oslavách v Olomouci, ale postupem času doznal jistých změn. Původně například nebyl součástí plánovaného programu „monsterkoncert“ spojených vojenských hudeb *Zborov*, oslavy tak měly začít až v sobotu 12. března 1938. V plánu ovšem již od začátku bylo divadelní představení *Bratrstvo* v olomouckém divadle¹⁰⁹.

O programu nadcházejících oslav nejlépe informoval návštěvníky tisk. *Našinec* uveřejnil rozpis akcí v této podobě: v pátek 11. března 1938 večer se v divadle hrálo Jiráskovo *Bratrstvo*, v sobotu 12. března 1938 dopoledne se v budově Hanáckých kasáren pořádala výstava legionářského umění a vojenského vybavení československých legionářů působících v Rusku. Zásadní akt – vztyčení státní vlajky – se odehrával v 16.00, o 17. hodině se konalo uvítání hostů v Redutě. Na 18.30 byl naplánován koncert posádkové hudby, který byl doprovázen představením *Zborov* (imitace střelby a manipulace světlometry po noční obloze představující protiletdeckou obranu). Koncert i akce *Zborov* se konaly na Masarykově náměstí (dnešní Horní náměstí). V 19.30 se setkávali příslušníci jednotek, které bojovaly u Bachmače. Ve 22.00 akci dne ukončila slavnostní večerka.

¹⁰⁸ *Bachmačské oslavy ve Velké Bystřici*. *Pozor*, č. 61, 3. 3. 1938, s. 4.

¹⁰⁹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8010/1937.

Největší akce celých oslav byly totiž naplánovány na následující den, tedy na neděli 13. března¹¹⁰.

13. březen začínal v 8.00 vojenskou přehlídkou, v jejímž čele šel „historický pluk“, tedy příslušníci pluků a jednotek (hlavně příslušníci 6. pěšího pluku), které přímo bojovaly v bitvě u Bachmače. Celý tento historický pluk vedl armádní generál Ludvík Krejčí, jeden z velitelů v bitvě u Bachmače, v době konání oslav náčelník Generálního štábu československé armády. Po defilé tohoto pluku následovalo slavnostní připínání stuh na bojový prapor, které se konalo na Wilsonově náměstí (dnešní Dolní náměstí). V 11.00 oslavy měly vrcholit odhalením pamětní desky na budově Hanáckých kasáren. Poslední akcí zveřejněnou v tomto článku byl slavnostní oběd v Redutě naplánovaný na 12.00¹¹¹.

Čtenáři byli informováni rovněž o tom, jak bude slavnostní průvod vypadat, kolik bude defilovat mužů z olomoucké vojenské posádky atd. Slavnostní průvod měl podle tohoto článku začínat u Hanáckých kasáren a končit na Wilsonově (dnes Dolním) náměstí. Na Masarykově (dnes Horním) náměstí stála slavnostní tribuna pro čestné hosty, jakými byli ministr národní obrany Machník, starosta města a další¹¹².

Našinec přichází rovněž s dalším upozorněním pro návštěvníky oslav. Během celého průběhu oslav, a zvláště pak při vojenských přehlídkách, je zakázáno fotografovat vojenské útvary a vojenskou techniku, která se přehlídek účastní¹¹³. Jak je patrné ze vzpomínek Břetislava Nakládala¹¹⁴ a z článků v *Našinci*, oslav se účastnily i obrněné a motorizované jednotky. Právě přítomnost těchto jednotek potvrzuje velikost a význam oslav bitvy u Bachmače, když sice vojensky významná, ale jinak poměrně provinční Olomouc hostila nejmodernější a nejelitnější jednotky československé armády.

V předvečer oslav se čtenáři mohli seznámit s finálním programem a finální podobou bachmačských oslav v Olomouci, v podstatě jde o rekapitulaci předchozích článků. Znovu se zde píše o tom, že v čele průvodu a historického pluku bude stát armádní generál Ludvík Krejčí, ve sloupku *Z našich krajů* je zmíněn další účastník oslav generál Vojtěch Luža (v té době zemský vrchní velitel pro Moravu v Brně). Luža se spolu s dalším generálem Ondřejem Mézlem účastnil slavnostního představení v Moravském divadle, na programu

¹¹⁰ 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci. *Našinec*, č. 49, 1. 3. 1938, s. 3.

¹¹¹ 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci. *Našinec*, č. 49, 1. 3. 1938, s. 3.

¹¹² 15 generálů bude defilovat v bachmačském pluku. *Našinec*, č. 55, 8. 3. 1938, s. 1.

¹¹³ Zákaz fotografování vojenských útvarů při bachmačských oslavách. *Našinec*, č. 57, 10. 3. 1938, s. 5.

¹¹⁴ NAKLÁDAL, Břetislav: *Vzpomínky na Protektorát. Klukovská léta v protektorátní Olomouci*. Olomouc 2016, s. 24.

byla divadelní hra *Bratrstvo* od Aloise Jiráska – opět je zde patrný důraz na historii husitských válek a její ideové propojení s legiemi¹¹⁵.

Na sobotu 12. března 1938, kdy měl přijet do Olomouce ministr národní obrany František Machník a armádní generál Jan Syrový se svými doprovody, bylo na Masarykově náměstí naplánováno představení *Zborov* spolu s koncertem vojenské hudby, které bylo doprovázeno simulací nočního sestřelení nepřátelského letadla pozemní protiletdeckou obranou, při které byly využity i protiletdecké světlomety. Zároveň byli návštěvníci upozorněni na to, že koncert a představení *Zborov* může být opožděno kvůli příjezdu a uvítání ministra národní obrany Machníka. Při příjezdu ministra národní obrany Machníka a armádního generála Syrového měl být ze světlometů na Masarykově náměstí vytvořen světelný oblouk na uvítání¹¹⁶.

V sobotu 12. března 1938 vychází v odpoledním *Našinci* článek nesoucí název *Bachmačské oslavy*. V podstatě shrnuje obsah předchozích článků, je přidána pouze informace, že zahajovací řeč v Redutě, kde bude „akademie“ (kterou rovněž živě přenášel i rozhlas), pronese plukovník Mézl, slavnostní řeč při vztyčení vlajky pronese plukovník Hajda. Opět je opakován příjezd ministra národní obrany Františka Machníka a generála Syrového, jako speciální host je v textu uveden francouzský generál Louis-Eugene Faucher. Sraz jednotek, které bojovaly u Bachmače, začíná v 19.30, slavnostní večerka je naplánována na 22.00.

Na následující den bylo naplánováno slavnostní dekorování bojovníků od Bachmače. Po slavnostním dekorování byl zahájen průvod. V čele byl historický pluk následovaný olomouckou posádkou (počet mužů byl ale oproti původním plánům poloviční). Pro oslavy bylo zvláště uspořádáno i Masarykovo náměstí: byly uzavřeny boční ulice s menším významem, ty hlavní byly otevřeny, průvod měl začínat na Palackého náměstí, žactvo čekalo v Riegrově ulici. Bylo také připomenuto, které chodníky mají během průvodu zůstat volné, kde bude stát slavnostní tribuna a podobně¹¹⁷.

Při odhalování pamětní desky na budově Hanáckých kasáren, kterou odhaloval ministr národní obrany František Machník, měli pozůstalí po padlých v bitvě u Bachmače stát podél zdi po stranách pamětní desky. V pamětní desce byl uchován pergamen podepsaný

¹¹⁵ *Bachmačské slavnosti v Olomouci*. Našinec, č. 58, 11. 3. 1938, s. 3.

¹¹⁶ *Bachmačské slavnosti v Olomouci*. Našinec, č. 58, 11. 3. 1938, s. 3.

¹¹⁷ *Uspořádání Masarykova náměstí*. Našinec, č. 59, 12. 3. 1938, s. 2.

ministrem Machníkem a dalšími hosty, na kterém byl soupis padlých z této bitvy a byla zde i uchována prst' z bachmačského bojiště.

Po odhalení pamětní desky následoval oběd v Redutě, který byl zahájen slavnostními projevy generála Krejčího a ministra národní obrany Machníka. Poslání obou projevů by se dalo shrnout jediným slovem: odhodlanost. Odkaz bitvy přenesli oba řečníci do současnosti a vyjádřili naději, že stejně jako u Bachmače i nyní bude nejen armáda, ale i celý národ stát jako jeden muž proti německému nebezpečí. Zajímavá je v tomto kontextu také poznámka, ze které je patrná jistá bezradnost z velkého množství návštěvníků, což byl na druhou stranu ale jasný důkaz příznivé nálady ve společnosti v době ohrožení republiky.

Rozpisy akcí jsou samozřejmě zveřejněny i v dalších regionálních novinách, podoba sdělení se ale v jednotlivých periodikách liší. Tím, že *Selské listy* vycházely pouze dvakrát do týdne, jsou čtenáři obeznámeni s oslavami a jejich programem sice stručněji, ale s větším předstihem. V článku *Bachmačské jubileum* je následující průběh oslav rychle shrnut v podobě stručného rozvrhu, jsou skutečně vypsány pouze časy a názvy akcí, chybí jakékoli detaily¹¹⁸.

Organizačně se do oslav zapojilo i *Národní osvobození*. Článek vytištěný v *Legionářském týdnu* vyzývá legionáře z Prahy, aby se dostavili 12. března 1938 na Wilsonovo nádraží v Praze, pokud se chtějí účastnit oslav v Olomouci. Pokud jsou nemajetní, cestu a ubytování jim zaplatí výbor oslav v Olomouci. Pro tyto pražské příslušníky 6. střeleckého pluku byly vyhrazeny speciální vozy, zároveň byli vyzváni, aby o olomouckých oslavách agitovali také u svých blízkých¹¹⁹.

Celostátní tisk nesledoval průběh olomouckých oslav výročí bitvy u Bachmače téměř vůbec. Na rozdíl od regionálního tisku ale informuje o rozhlasovém přenosu z Olomouce v době, kdy oslavy probíhaly. Navíc byly vysílány živé přenosy přímo z oslav¹²⁰. Snad díky rozhlasu si občané Československa, kteří přímý přenos poslouchali, mohli udělat jasný obrázek o průběhu a velikosti oslav v Olomouci. Tato informace opět potvrzuje, že rozhlas hrál během slavnosti zásadní roli.

¹¹⁸ *Bachmačské jubileum*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 20, 9. 3. 1938, s. 1-2.

¹¹⁹ *Z Prahy do Olomouce na bachmačské oslavy*. *Legionářský týden*, č. 18, 3. 3. 1938, s. 2.

¹²⁰ *Rozhlasové vzpomínky na statečnost Čechoslováků u Bachmače*. *Lidové noviny*, č. 128, 12. 3. 1938, s. 7.

10 Financování oslav

Jako každý organizační výbor i organizační výbor oslav měl svou finanční sekci. Informace o něm byly uloženy spolu s informacemi o finanční sekci oslav z roku 1928 ve stejném kartonu. I tak si ale díky archivním dokumentům a ve velmi malé míře i díky novinovým článkům můžeme udělat představu o financování oslav. V článku *Olomouc bachmačským hrdinům* se mimo jiné uvádí, že ve městě budou stát tři slavobrány osvětlené elektrickým osvětlením, popsána je zde i výzdoba městské radnice a obchodů vlaječkami a chvojím a jako doplňující informace je zde uvedeno, že na celkovou výzdobu města bylo vynaloženo 10 000 Kč¹²¹. Zmíněné slavobrány, které byly osvětleny elektrickým osvětlením a pokryté chvojím, stály celkem 5 000 Kč. Mzdy dělníkům, kteří se na výrobě těchto slavobrán podíleli, vyplácely Městské sady, ty si měly navíc samy opatřit i materiál na zdobení¹²².

Městské sady a stavební úřad se finančně podílely i na stavbě slavnostních tribun. Vojenské velitelství žádalo o zhotovení tří slavnostních tribun, které měly být rozmístěny na Masarykově a Wilsonově náměstí, byla rovněž podána žádost o vybudování malé přenosné tribuny, která měla stát před Hanáckými kasárnami při slavnostním odhalení pamětní desky. Nakonec město muselo vyrobit jednu velkou tribunu a malou přenosnou tribunu, dvě velké byly ještě zachovány z návštěvy prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše z roku 1937.

Drtivou část oslav a jejich finančních nákladů hradila armáda jakožto hlavní pořadatel spolu s ministerstvem obrany, nemalou měrou ale pomohlo samotné město Olomouc a jí podřízené podniky, dále pak finančně pomáhaly i firmy, které se jakkoli zapojily do příprav a průběhu oslav.

Finanční otázka oslav se v podstatě začala více a důkladněji řešit až během začátku roku 1938, první zmínka se týká žádosti velitelství pluku o finanční pomoc ze strany města datovaná dne 11. února 1938, šlo o spolufinancování slavnostního oběda, který měl proběhnout v neděli 13. března 1938 a měl tak formálně ukončit olomoucké oslavy. Velitelství pluku očekávalo téměř 240 zvláštních hostů účastnících se oběda¹²³. Městská

¹²¹ *Olomouc bachmačským hrdinům*. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 18, 2. 3. 1938, s. 2.

¹²² SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

¹²³ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8060/1938.

rada na tuto žádost odpověděla 19. února 1938 kladně, přislíbila financovat 30 % nákladů slavnostního oběda¹²⁴.

Město finančně podpořilo oslavy i při propůjčení prostor na konání slavnostního oběda. Přesná cena není v archivech uvedena, je ale jisté, že prostor, ve kterém se konal slavnostní oběd (reduka Národního domu), byl armádě poskytnut zdarma. Slavnostního oběda se nakonec účastnilo 282 lidí (odhad dle počtu připravených porcí), náklady nakonec dosahovaly výše 11 280 Kč. Velitelství pluku tak požádalo dne 19. dubna 1938 město o zaslání 3 000 Kč¹²⁵, tyto peníze pluk přijal 3. května 1938.

V dopise adresovaném olomoucké městské radě od velitelství 6. pěšího pluku je sice město požádáno, aby bezplatně vyvěsilo propagační plakáty a také je odeslalo do dalších měst, zcela zdarma to ovšem nebylo. Plakáty byly vyvěšeny a velitelství pluku skutečně jejich vyvěšení platit nemuselo, jak ale dokazuje účet od firmy Magistrála, která měla na starosti vyvěšování plakátů, zaplatilo město celkem 480 Kč. Tento účet byl splacen 6. dubna 1938, tedy téměř měsíc po oslavách¹²⁶.

O zajištění rozhlasového vysílání a propůjčení rozhlasové techniky se staralo velitelství 6. pěšího pluku, a jak je rovněž zřejmé z výše uvedeného, o rozhlasové vysílání se postarala firma Kleinhampl. Do realizace oslav se ale zapojily i elektrické podniky. Zúčastněným podnikům a firmám měly být vyplaceny následné výlohy za pomoc, ve velké části případů ale tyto služby poskytly firmy a podniky zdarma¹²⁷.

V konečném součtu výdaje na oslavy výročí bitvy u Bachmače v Olomouci stály město celkem 14 150 Kč. Do tohoto účtu jsou započítány i takové položky jako např. osvětlení radnice při slavnostním večeru a další.

Oslavy byly financovány nejen městskou radou a vojenským velitelstvím¹²⁸. Velkou část nákladů pokryla vysoká návštěvnost oslav, návštěvníkům byl prodáván speciální odznak za 2 Kč, díky kterému pak mohli bezplatně navštěvovat památky a výstavy v Olomouci. Prodej tohoto odznaku byl navíc rozhodnutím velení pluku, městské rady a ministerstva národní obrany osvobozen od daní¹²⁹. Důležitý byl také prodej poštovních

¹²⁴ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-334/19.

¹²⁵ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8060/1938.

¹²⁶ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-584/30.

¹²⁷ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8077/38.

¹²⁸ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

¹²⁹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 8076/1938.

známek, které stály 50 h. Dalším přínosem do rozpočtu oslav byl prodej pamětních plaket (bronzová plaketa za 30 Kč, stříbrná za 150 Kč), bylo možné koupit také knihu Hynka Kokojana, jednoho z účastníků bitvy u Bachmače, která nesla název *Pěší pluk 6 „Hanácký generála Janina“ 1917–1937*, která byla vydána speciálně k této příležitosti. Další pamětní knihou, kterou bylo možné koupit na oslavách, byla kniha *Od Zborova k Bachmači*, rovněž vydaná u příležitosti výročí bitvy u Bachmače.

11 Památná stuha, pamětní deska a památník neznámého vojína

Tato kapitola představuje paralelu ke kapitole, ve které jsme se věnovali organizaci a přípravám oslav. Památná stuha, pamětní deska a památník neznámého vojína totiž tvořily symbolickou ideovou „páteř“ celých oslav. Díky památné stuze se v tisku objevují první informace o oslavách výročí bitvy u Bachmače v Olomouci, vrcholem oslav je odhalení pamětní desky na budově Hanáckých kasáren. Památník neznámého vojína se sice v průběhu oslav poněkud vytrácí, jeho osudu se ale přesto v této kapitole budeme věnovat podrobněji.

11.1 Památná stuha

O památné stuze se jako první zmiňují již samotné archivní dokumenty, její pořízení v podstatě „odstartovalo“ myšlenku konání oslav výročí bitvy u Bachmače v Olomouci. Tehdy se totiž vedle jednání o přesunu oslav na březen 1938 psalo také o přání udělovat památnou stuhu na bojový prapor 6. pěšího pluku v Olomouci.

O stuze se ostatně zmiňuje i tisk, např. *Našinec* ve článku¹³⁰ *20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci* o ní píše v kontextu programu oslav. Již dříve ji ale zmiňovaly *Selské listy*¹³¹, zde je dokonce i první zmínka o výročí bitvy u Bachmače.

O podobě stuhy se začalo jednat až na konci roku 1937. Velitelství 6. pěšího pluku v Olomouci navrhlo hesla, která by mohla být na stuhu vyšita. Návrhy byly: „*Hanáci, chraňte odkaz legií!*“; „*V duchu Bachmače Hanáci vpřed!*“; „*Za národ a rodnou zem!*“¹³². S vlastními návrhy hesel se připojilo ale i ministerstvo národní obrany, a tím se také zapojilo do organizace olomouckých oslav. Ministerstvo navrhlo další hesla: „*S hanáckými legiemi k obraně vlasti!*“; „*Bachmačským hrdinům hanáckým!*“; „*Hanáckou chrabrostí za svobodu národa!*“¹³³.

¹³⁰ *20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci*. *Našinec*, č. 49, 1. 3. 1938, s. 3.

¹³¹ *Čtyři nové stuhy na prapor pěšího pluku 6 „Hanáckého gen. Janina“*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 2.

¹³² SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 21/1937.

¹³³ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

Nakonec bylo 9. února 1938 vybráno ministerstvem národní obrany heslo „*Hanáckou chrabrostí za svobodu národa*“. Ministerstvo rovněž informovalo městskou radu a velitelství pluku, že kontrolu nad výrobou a zhotovením stuhy bude mít Památník osvobození v Praze. Dále ve stejném dopise ministerstvo pověřilo městskou radu v Olomouci, aby našlo firmu, která by danou stuhu vyrobila a poslala ji ke schválení do Prahy do Památníku osvobození¹³⁴.

O tom, že má být zhotovena slavnostní stuha, měla povědomí i firma M. Nedomová a již 16. prosince 1937 nabídla městské radě, že danou stuhu za 650 Kč vyrobí. Pokud by o to městská rada stála, nabídla, že zhotoví méně propracovanou stuhu za 450 Kč. Aby ale neztratila na kvalitě, poslala městské radě rovněž referenční dopisy, které jí dříve zaslal Památník osvobození v Praze u příležitosti zhotovování jiných stuh a bojových praporů. Odvedená práce byla podle dopisů výborná a bezchybná.¹³⁵

Nakonec byla zhotovením stuhy pověřena olomoucká firma Františka Stadníka, oslovená městskou radou hned 11. února 1938. Firma obdržela heslo, které mělo být na stuze vyšito a které bylo o dva dny dříve schváleno samotným ministerstvem národní obrany. Podmínkou městské rady bylo, aby stuha byla vyrobena nejpozději do 5. března 1938 a aby nebyla dražší než 600 Kč. Schválení stuhy si měla firma u Památníku osvobození v Praze již zajistit sama¹³⁶.

Podle faktury, kterou firma František Stadník poslala 10. března 1938, stála stuha skutečně 600 Kč¹³⁷. Schválena byla 8. března 1938, Památník osvobození v Praze ji označil jako „velmi vydařenou a pěknou“¹³⁸. Stuha pak byla slavnostně připevněna k bojovému praporu 6. pěšího pluku 13. března 1938.

11.2 Památník neznámého vojína a pamětní deska

Při studiu dobového tisku a archivních pramenů jsme narazili na několik zajímavých skutečností, které se týkaly vytvoření památníku neznámého vojína a pamětní desky. Památník měl jistě dodat oslavám ještě větší význam, neboť by byl po Praze druhým v republice. Idea není neopodstatněná, Olomouc po Praze byla – a dosud i je – druhou

¹³⁴ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 2899/1938.

¹³⁵ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1805/14.

¹³⁶ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-333/18.

¹³⁷ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1489/36.

¹³⁸ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 1976/III.

největší armádní posádkou v republice. Přesto nakonec k realizaci původního záměru nedošlo.

Pamětní deska byla slavnostně odhalena u vchodu do Hanáckých kasáren 13. března 1938 během oslav, o vybudování památníku neznámého vojína v Olomouci se v archivních dokumentech píše již 14. září 1937, kdy probíhala jedna z prvních porad organizačního výboru. Na tomto jednání velitelství požádalo městskou radu, zda by nebylo možné vybudovat památník neznámého vojína. Toto slavnostní odhalení se mělo stát součástí bachmačských oslav v Olomouci¹³⁹. Právě kvůli památníku byla zahájena komunikace s ministerstvem národní obrany.

Samotné město tomuto požadavku vyhovělo, dokonce uspíšilo jednání na stavebním úřadě, který měl vybudování památníku na starost¹⁴⁰. Památník měl být zřízen v podobě pamětní desky, ve které by byla uložena prst' bojišť, která byla pro československé legie významná. Pokud by tento návrh neuspěl, nabídlo město zbudovat malou kapličku v budově radnice, kde by tato prst' byla uložena.

Během organizační schůze 25. září 1937 bylo rozhodnuto o zařazení odhalení památníku neznámého vojína do oslav výročí bitvy u Bachmače. Bylo dokonce potvrzeno, že stavební úřad byl v projednávání této věci znovu urgován¹⁴¹.

Prvním nezdarem v budování tohoto památníku bylo nedoporučení výstavby tohoto památníku Komisí pro ochranu uměleckých památek v Olomouci. To zamítlo původně vybrané místo, na kterém měl být památník vybudován (dům naproti radnici, ve kterém sídlil holič). Oficiálním důvodem byla obava, že by památník zapadl v reklamních plochách této provozovny, bylo proto doporučeno zřídit tento památník raději v kapli radnice¹⁴².

Další překážku představoval zákaz vybudovat památník vydaný ministerstvem národní obrany. Podle ministerstva měla být zřízena jen pietní místnost, ve kterém by byla uložena prst' z bojišť, jež byla významná pro československé legie¹⁴³.

Městská rada udělila ke vzniku této pietní místnosti souhlas 22. října 1938. K tomuto účelu byl městskou radou opět osloven stavební úřad, se zřízením této místnosti souhlasil

¹³⁹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/6.

¹⁴⁰ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1804/8.

¹⁴¹ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21.

¹⁴² SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. X-2002/10.

¹⁴³ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-1551/7.

i Vlastenecký spolek musejní v Olomouci. Městská rada navrhla i jméno tohoto pietního místa – *Památník Osvobození*¹⁴⁴.

O dalších peripetiích, které zamýšlený projekt doprovázely, se zmiňuje až tisk. Nakonec byla schválena následující podoba tohoto památníku: památník neznámého vojína byl spojen s pamětní deskou, jejímž autorem byl profesor Španiel. Za tuto desku byla při instalaci uložena prst' a pergamen, na kterém byla napsána jména padlých v bitvě u Bachmače.

¹⁴⁴ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. 1332.

12 Ohlasy olomouckých oslav 20. výročí bitvy u Bachmače ve společnosti

V této kapitole se budeme věnovat ohlasům oslav výročí bitvy u Bachmače v Olomouci a jejich vlivu na náladu ve společnosti. Ačkoli se z dnešního pohledu může zdát, že oslavy nebyly nijak zásadní (to je způsobeno zejména tím, že v popředí tehdejšího dění byl anšlus Rakouska a vyhrocená mezinárodní situace), opak je pravdou. O tom, jaký měly oslavy význam a jaký měly vliv na tehdejší společnost, nejlépe vypovídá nejen dobový tisk, ale do značné míry i archivní dokumenty uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci.

To, že v Olomouci proběhly oslavy 20. výročí bitvy u Bachmače, v novinách jak regionálních, tak celostátních ještě několik dní rezonovalo. *Našinec* naposledy informoval o oslavách 15. března 1938, když psal o dojemném setkání bývalých spolubojovníků a rodin padlých, ve větší míře přinesl shrnutí starších informací. Články vycházející po skončení oslav je hodnotí jako velmi vydařené – jako demonstraci národní jednoty, síly a ochoty bránit republiku. Podle tisku se oslav účastnilo 23 generálů a bylo dekorováno 300 bývalých bojovníků od Bachmače. Oslavy byly kladně přijímány civilním obyvatelstvem i armádou, podle článku z 15. března 1938 bylo také krásné počasí. Oslavy byly výjimečné i tím, že se přehlídky účastnily motorizované a obrněné jednotky. V projevech kromě vlastenectví byl pozitivně hodnocen klid a rozvaha obyvatel, síla armády a jednota národa. Vyzdvihnuta byla i práce tisku a novinářů¹⁴⁵.

O poněkud bulvárním charakteru deníku *Našinec* svědčí další článek z tohoto čísla, ve kterém je starosta Olomouce dr. Richard Fischer popsán jako muž holdující alkoholu, tato jeho záliba se měla projevit i během slavnostního průvodu, kdy si na tribuně, která stála hned u vchodu do vinárny, musel dr. Fischer na chvíli odpočinout. Při dotazu ministra Machníka, zda jej „táhnou nohy“, odpověděl, že ho to spíš táhne do vinárny, kterou prakticky denně navštěvoval¹⁴⁶.

¹⁴⁵ *Bachmač svědectvím naší statečnosti*. *Našinec*, č. 71, 15. 3. 1938, s. 5.

¹⁴⁶ *Jedna bachmačská*. *Našinec*, č. 71, 15. 3. 1938, s. 1.

V deníku *Pozor* se o významu oslav psalo velmi podobně jako v *Našinci*. Články zde ale bývají poněkud jednostrannější, a více tendenční. O proběhlých oslavách píše *Pozor* hned druhý den po jejich skončení, tehdy Olomouc také opouštěli poslední návštěvníci.

Ve článku *Ve víru událostí zůstáváme klidní* se rekapitulují oslavy po všech stránkách, jak jejich průběh, tak přítomní návštěvníci; *Pozor* o nich píše jako o velké slavnosti plné nadšení, zdůrazňuje se kladný vztah obyvatelstva k armádě. Za důležitý tmelící prvek považuje *Pozor* ducha legií a jejich slavný odkaz. Celé oslavy pozdvihly morálku národa, bylo posíleno národní uvědomění. Celkově jsou oslavy hodnoceny jako velmi vydařené, hodné velikosti významu bitvy u Bachmače¹⁴⁷.

Další zmínka o oslavách po jejich skončení pochází stejně jako u *Našince* z 15. března 1938. Zde je ale oslavám věnován velmi velký prostor. V článku *Československý voják necouvne před sebevětší silou* jsou citovány projevy ministra národní obrany Františka Machníka a náčelníka Hlavního štábu československé branné moci armádního generála Ludvíka Krejčího. Ti se snažili přenést význam bitvy u Bachmače i do dnešních dní. Prostřednictvím oslav bylo manifestováno nejen odhodlání národa vážně se bránit nepříteli, ale prostřednictvím francouzských generálů, kteří byli čestnými členy organizačního výboru, se utužovaly mezinárodní vztahy s tehdejším nejdůležitějším československým spojencem, Francouzskou republikou. Je tak potvrzeno spojení, které trvalo jak v době první světové války, tak i po jejím skončení¹⁴⁸.

Ve stejném čísle (dokonce na stejné straně) se autor poněkud kriticky vyjádřil o sociální demokracii. Této politické straně v článku vytkl, že i během oslav byly budovy, které patřily sociální demokracii, ozdobeny nejen státní vlajkou, ale i vlajkou rudou. Autor tento akt vnímal jako znevážení oslav a významu Bachmače, protože vyvěšením rudé vlajky se akcentují ideje socialismu (v tomto článku jsou spojeny národní socialismus německý a socialismus komunistický v Sovětském svazu), proti kterým českoslovenští legionáři bojovali na Sibiři a proti kterému stojí i nyní. Dále se autor věnuje také pozůstalým, kteří se oslav účastnili. Vyzdvihl zde jejich skromnost a odvahu, hlavně zde byla popsána dojemná atmosféra při odhalení pamětní desky¹⁴⁹.

¹⁴⁷ *Ve víru událostí zůstáváme klidní*. *Pozor*, č. 72, 14. 3. 1938, s. 1.

¹⁴⁸ *Československý voják necouvne před sebevětší silou*. *Pozor*, č. 73, 15. 3. 1938, s. 2.

¹⁴⁹ *Otázky Olomoučanů při bachmačských oslavách*. *Pozor*, č. 73, 15. 3. 1938, s. 2.

Oslavám se po jejich skončení věnovaly i *Selské listy*, o velké pozornosti svědčí fakt, že informace o oslavách se dostaly dokonce až na úvodní stranu, což nebylo úplně obvyklé, u *Našince* a *Pozoru* se tak stalo pouze ojediněle. Je zde uveřejněn projev ministra národní obrany Františka Machníka, dále je zde celkem podrobný popis průběhu oslav¹⁵⁰. Oslavy byly podle tisku velkolepé a nejlépe ukázaly sepětí celého národa s armádou. Hned vedle popisu oslav je ve článku *Pod prapory republiky – příkaz doby!* popsán anšlus Rakouska. Článek apeluje zejména na mládež, aby se nebála bránit republiku, zároveň je to také v očích autora její povinnost¹⁵¹. Svým obsahem článek koresponduje s příspěvkem popisujícím průběh oslav.

Národní listy se olomouckým oslavám věnovaly výrazněji až po jejich skončení, o to více informací ale přinášejí. Jsou zde otištěny projevy armádního generála Ludvíka Krejčího, který apeloval nejen na národ, ale i na armádu. Zdůraznil propojenost mezi civilním obyvatelstvem a armádou, hlavně upozornil, že pokud lid nebude podporovat armádu, armáda nebude v případě potřeby nebo ohrožení bránit civilní obyvatelstvo. Nelze to vnímat jako výhrůžku, ale jako konstatování faktu. Ministr národní obrany František Machník naopak promítl do svého projevu aktuální mezinárodní situaci (anšlus Rakouska). Ve svém projevu označil situaci za vážnou, ocenil ale, že je národ zajedno s armádou a s vládou¹⁵². Naposledy se *Národní listy* zmiňují o oslavách výročí bitvy u Bachmače pouze prostřednictvím fotografie, a to ze dne 15. března 1938. Je na ní zachycena vojenská přehlídka olomoucké posádky, v čele jde historický pluk vedený armádním generálem Krejčím. V momentu pořízení fotky se pluk nacházel u sloupu nejsvětější Trojice a pokračoval dále k olomoucké radnici.

Odkazy na proběhlé oslavy v Olomouci v *Národním osvobození* jsou omezeny na fotografie vojenské přehlídky. Fotografie jsou stejné jako v *Národních listech*. Ve stejném čísle je v dalším článku zveřejněn projev armádního generála Ludvíka Krejčího, který opět odkazoval na spojení mezi lidem a armádou. Vytisknut je zde i projev ministra národní obrany Machníka, který v projevu řekl, že armáda bude stát pevně při národu i přes překážky, které se nyní s anšlusem Rakouska objevily tím, že hranice třetí říše sahaly až k Maďarsku. Československo tak bylo nyní ohroženo ze směru, ve kterém původně bylo

¹⁵⁰ *Jubileum hrdinů od Bachmače v Olomouci*. *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 22, 16. 3. 1938, s. 1.

¹⁵¹ *Pod prapory republiky – příkaz doby!* *Selské listy*: orgán republikánské strany československého venkova, č. 22, 16. 3. 1938, s. 1.

¹⁵² *Strhující vojenská slavnost v Olomouci – Duch Bachmače žije!* *Národní listy*, č. 11, 14. 3. 1938, s. 3.

neutrální Rakousko)¹⁵³. Další fotografie jsou zveřejněny v příloze *Legionářský týden* i 17. března 1938, dále už oslavy připomínány nejsou.

Lidové noviny v kontextu celostátního tisku nejpodrobněji popisují náladu, která při oslavách panovala, článek je hodnotný svou střízlivostí, byl napsán bez citového zabarvení. I zde je uveden odlišný počet generálů, kteří se oslav účastnili, ti nejvýznamnější zde byli i jmenováni. Hodnocení oslav bylo velmi kladné, byla zde popsána nálada přihlížejících, kteří vítali vojenskou přehlídku nadšeným jásotem, květinami a malými vlaječkami. Ve článku je patrná touha bránit ohroženou republiku, oslavy jsou popsány jako klidná a důstojná manifestace celého státu, dále jako přiměřená demonstrace síly československé armády¹⁵⁴.

To, že oslavy měly skutečně zásadní význam na náladu a psychiku široké veřejnosti během roku 1938, dokládá i článek *Lidových novin* z 16. března 1938 s názvem *Odpověď postrašeným*. V něm je důrazně konstatováno, že to, jak se chovají čelní představitelé armády a státu, nejlépe dokládá, jaký je jejich skutečný vnitřní stav. Tím, že náčelník generálního štábu armádní generál Krejčí a ministr národní obrany Machník vystupovali během oslav klidně a vyrovnaně, měli dobrou náladu a projevovali značné nadšení, nejlépe demonstrovali ochotu armády a obyvatel Československé republiky bránit se proti nepříteli. Byli tak dávání za příklad všem, kdo měli pochyby o československé obraně¹⁵⁵. Tento článek potvrzuje, že i v tehdejší době museli českoslovenští čelní představitelé čelit poráženecké náladě, nejistotě a dezinformacím.

O průběhu oslav se zmiňují i archivní dokumenty. Dva nejvýznamnější prameny, které popisují náladu a situaci mezi civilním obyvatelstvem, jsou dopisy. První je z posádkového velitelství v Olomouci, druhý od velitele 6. pěšího pluku plukovníka Čeňka Hajdy. V prvním dopise z 15. března 1938 děkuje brigádní generál Otakar Lička městské radě za pomoc a spolupráci při pořádání oslav a za jejich spolufinancování. Oslavy měly podle generála Ličky celonárodní význam, dalším neopomenutelným aspektem byl význam výchovný (jak bylo napsáno výše, oslav se povinně účastnilo na 3 600 žáků, žákyně zdravotní školy sloužily jako ošetřovatelská pomoc, další žáci pomáhali při prodeji odznaků). Velký dík patřil policii a strážní bezpečnosti, které zajistily bezpečný průběh oslav,

¹⁵³ *Legionářské bratrstvo manifestovalo pro duchovní jednotu a brannou zdatnost národa. Národní osvobození*, č. 62, 15. 3. 1938, s. 5.

¹⁵⁴ *Bachmačské oslavy v Olomouci. Lidové noviny*, č. 131, 14. 3. 1938, s. 3.

¹⁵⁵ *Odpověď postrašeným. Lidové noviny*, č. 135, 16. 3. 1938, s. 1.

díky nim nedošlo k žádným vyhroceným situacím. Dále generál Lička žádal městskou radu o předání díků armády obyvatelstvu města.

Plukovník Čeněk Hajda ve svém dopise z 25. března 1938 děkoval městské radě za finanční a morální podporu při oslavách v Olomouci. Tento akt měl pouze potvrdit propojení národa a armády. Plukovník Hajda se dále vyjádřil k atmosféře, která panovala na oslavách, ta měla být podle jeho slov výborná. Bitvu u Bachmače zde označil za vzor pro budoucnost (připojil také apel na mládež) a vyzval k další spolupráci. Dále v dopise poděkoval starostovi Olomouce dr. Fischerovi za přivítání vládní delegace, jako projev díků poslal jako dar knihu *Bachmač*. Jako symbolická tečka za oslavami je v archivních dokumentech zmíněno potvrzení o přijetí peněz za slavnostní oběd od městské rady¹⁵⁶.

Důležité je zmínit také dopis redakcím, který poslala spolu s armádním velením i městská rada. V dopise tyto dva orgány děkují obecně redakcím regionálního tisku za spolupráci během přípravy oslav a informování v průběhu oslav. Dále je připojena prosba o zveřejnění tohoto poděkování ve všech regionálních novinách. Tento dopis dokazuje mimořádné propojení veřejných činitelů, velení armády a vedení města a úctu, kterou tyto instituce chovaly ke sdělovacím prostředkům¹⁵⁷.

Na oslavy výročí bitvy u Bachmače reagoval i prezident dr. Edvard Beneš, šlo ovšem o oslavy pražské. Do redakce, ve které vycházela kniha *Od Zborova k Bachmači*, poslal prezident Beneš dopis, který byl nakonec otištěn jako jedna z předmluv této knihy. V dopise oceňuje boj československých legií a dává je za skvělý příklad pro nynější mládež¹⁵⁸.

Právě vliv na mládež nejlépe dokládají vzpomínky Břetislava Nakládala. Ten ve svých pamětech napsal, že zájem o armádu byl pěstován již u malých dětí, hlavně chlapci již sami na ulici poznávali typy armádních vozidel. Ti mimo jiné již od svých pěti let znali i vojenské hodnosti, dopomáhaly jim k tomu kartičky, na kterých byly hodnosti nakresleny a pojmenovány. Tyto kartičky byly přibaleny např. k čokoládě, tak např. olomoucká firma Zora přibalovala ke svým výrobkům obrázky s vojenskou tematikou¹⁵⁹.

Bachmačské oslavy v Olomouci byly ale brzy překryty překotným vývojem mezinárodní i domácí politické situace. V květnu 1938 proběhla na základě informací

¹⁵⁶ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-585/31.

¹⁵⁷ SOkA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, sign. č. I-584/28.

¹⁵⁸ *Prezident republiky k bachmačskému výročí*. Národní osvobození, 13. 3. 1938, č. 61, roč. 15, s. 5.

¹⁵⁹ NAKLÁDAL, B.: *Vzpomínky na Protektorát*, s. 24.

československé rozvědky první mobilizace, která byla již po pár dnech odvolána. Další krize nastala během září 1938, když po ústupu sudetským Němcům podala vláda dr. Milana Hodži demisi a novým premiérem se stal armádní generál Jan Syrový. Jeho kabinet vyhlásil všeobecnou mobilizaci. Do popředí se tak opět dostal nejen generál Syrový, ale i náčelník Hlavního štábu československé branné moci armádní generál Ludvík Krejčí. Generál Syrový jako hrdina od Zborova a generál Krejčí jako hrdina od Bachmače měli být zárukou vítězství v očekávaném konfliktu. Ovšem po přijetí mnichovské dohody jejich mediální obraz upadá, a rychle upadají i vzpomínky na oslavy 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci.

Více než oslavy měly vliv na občany Československa samotní legionáři, duch československých legií a vlastenectví. Během dvou mobilizací v roce 1938 se k armádě přidali bývalí legionáři a mladí branci, kteří již byli vychováni v duchu československých legií.

13 Další osudy významných účastníků oslav

Mobilizace se účastnili i plukovník Čeněk Hajda a major Hynek Kokojan, kteří významně zasáhli do organizace a průběhu oslav. Ti se po přijetí mnichovské dohody měli účastnit státního převratu proti prezidentu dr. Edvardu Benešovi, jež měli vést generál Lev Prchala a generál Sergej Vojcechovský, k tomuto převratu však nikdy nedošlo.

Během druhé světové války se plukovník Hajda i major Kokojan zapojili do protinacistického odboje, plukovník Hajda byl zatčen v září 1940 a uvězněn, zemřel vysílením při těžkých pracích v Kassel-Wehleiden v únoru 1944¹⁶⁰. Major Kokojan byl zapojen v odboji až do května 1945, dokonce vedl protiněmecké povstání v Přerově, které vypuklo 1. května 1945. Byl ale zajat německými vojáky a následně spolu s dalšími dvaceti občany popraven na střelnici v Olomouci-Lazcích¹⁶¹.

Mobilizace se účastnili i generálové, kteří byli hosty oslav v Olomouci. Po demobilizaci a po vzniku protektorátu Čechy a Morava se i část generálů zapojila do odboje, stranou zůstali generálové Syrový a Krejčí, neboť byli po celou dobu války sledováni gestapem a pro odboj by tak znamenali ohrožení. I přesto byl ale generál Krejčí dočasně uvězněn. Stranou nezůstal ani generál Vojtěch Luža, který se zapojil do odboje a zahynul při přestřelce s gestapem v Hřišti u Přibyslavi v roce 1944¹⁶². Činnými v odboji byli i další generálové, například generál Ondřej Mézl (v době konání oslav plukovník), který pronesl projev před zahájením divadelní hry Bratrstvo. Po vzniku Protektorátu odešel za hranice a bojoval v československé zahraniční armádě, působil na Středním východě, přežil válku a zemřel v roce 1968 ve Spojených státech amerických.¹⁶³

Ministr národní obrany František Machník opustil úřad ministra po demisi Hodžovy vlády v září 1938. Svými kroky připravil armádu na válku, modernizoval ji, zavedl do ní nové druhy zbraní. Po vzniku Protektorátu podporoval protinacistický odboj, za jeho podporu byl uvězněn a v roce 1944 odsouzen k trestu smrti. Na žádost jeho manželky mu byla udělena milost, byl odsouzen k deseti letům vězení. Účastnil se pochodu smrti do koncentračního tábora Dachau, dožil se osvobození americkou armádou a vrátil

¹⁶⁰ SEDLÁŘ, Tomáš: *Českoslovenští legionáři*, s. 129-130.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 137-138.

¹⁶² ČERNÝ, K. – SEĎA, A. – STEHLÍK, E.: *Legionáři s lipovou ratolestí*, s. 65.

¹⁶³ STEHLÍK, Eduard: *Ondřej Mézl*. In: LÁNÍK, Jaroslav (ed.): *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha 2005, s. 195-196.

se do Prahy. Ještě po skončení války byl postaven před Národní soud a obžalován z nečestného jednání, hlavním problémem bylo jeho členství ve Straně národní jednoty. Všechny obvinění byl zbaven v roce 1947, následně byl v péči svého syna a zemřel v roce 1967¹⁶⁴.

Do oslav se svým způsobem zapojil i tehdejší plukovník generálního štábu Emanuel Moravec, který ve svém článku v *Lidových novinách* popsal význam a dopad bitvy u Bachmače a snažil se je přenést do aktuální doby. Po mobilizaci a přijetí mnichovské dohody ale změnil svůj postoj a v průběhu roku 1939 se stal nejvýznamnějším kolaborantem okupační moci. Po nástupu Reinharda Heydricha do úřadu zastupujícího říšského protektora se Emanuel Moravec stal ministrem školství a národní osvěty. Protektorátu a nacistické říši zůstal věrný až do posledních dnů, při vypuknutí Pražského povstání 5. května 1945 spáchal sebevraždu.

¹⁶⁴ STRAKA, Karel: *František Machník (1886–1967) – spoluvůdce systému obrany Československé republiky*. In: Semper idem. Jiřímu Tůmovi k pětasedmdesátinám. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem 2003, s. 84.

14 Využití tématu bakalářské práce ve výuce na druhém stupni základních škol

V závěru práce se budeme věnovat možnosti využít její téma ve výuce na druhém stupni základních škol. Důležitou částí této kapitoly bude analýza kurikulárních dokumentů, konkrétně Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) a Školního vzdělávacího programu (ŠVP) základní školy v Hradci Králové, SNP 694. Nejvíce nás bude zajímat vzdělávací oblast Člověk a společnost, do které jsou zařazeny předměty Dějepis a Občanská výchova. V průběhu analýzy RVP ZV a ŠVP vybrané školy jsme dospěli k závěru, že kromě předmětů Dějepis a Výchova k občanství můžeme téma využít i ve výuce Českého jazyka a literatury.

Dějepis

Legionářská tematika a námi sledované období první republiky se v předmětu Dějepis probírá podle RVP ZV a analyzovaného ŠVP v 9. třídě ve čtyřech výstupech. Prvním výstupem je výstup D-9-7-02: *žák rozpozná klady a nedostatky demokratických systémů*¹⁶⁵. Podle Školního vzdělávacího programu (ŠVP) je v tomto výstupu důležité učivo *Češi a Slováci za první světové války*, ve kterém je přímo probírána problematika československých legií. Kromě československých legií je v tomto učivu věnována pozornost slavným představitelům prvního československého odboje, kteří byli v tisku a během oslav velmi často zmiňováni¹⁶⁶.

Zmíněný výstup je úzce propojen s následujícím výstupem D-9-7-03: *žák charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky existence pro svět*¹⁶⁷. Domníváme se, že oba výstupy je vhodné propojit. Ilustrativním příkladem zničení oslabeného

¹⁶⁵ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 58.

¹⁶⁶ Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty/%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty/%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 286.

¹⁶⁷ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 58.

demokratického systému režimem totalitním je bezesporu anšlus Rakouska nebo ještě dříve konec německé výmarské republiky.

Vliv totalitních režimů ve 30. letech 20. století můžeme vysledovat i v jiných státech, než bylo Rakousko nebo Československo. Šlo o Španělsko, které procházelo krvavou občanskou válkou a ve kterém opět nad demokratickým republikánským zřízením vítězil totalitní Francův režim. Posledním státem ve středovýchodní Evropě ovlivněným fašistickou Itálií bylo Maďarsko pod regentskou vládou admirála Miklóse Horthyho. Ve Školním vzdělávacím programu je tato problematika probírána v učivu *Totalitní režimy: Sovětský svaz, Německo, Itálie, Španělsko*¹⁶⁸.

S tímto výstupem dále souvisí výstup D-9-7-04: *žák na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv*¹⁶⁹. Rasismus a antisemitismus byl průvodním jevem mnoha totalitních režimů. Na našem území se i následkem hospodářské krize objevovaly první výstřelky proti bohatství židovských podnikatelů, obchodníků, právníků a bankéřů, a to zejména ze strany nacionální pravice. V pohraničí obývaném německou menšinou nezůstal bez odezvy oslnivý hospodářský vzestup sousedního hitlerovského Německa a krizí významně postižené obyvatelstvo Sudet nalezlo svého mluvčího v Henleinově SdP, mimochodem nejsilnější straně voleb v roce 1935. Tato strana postupně převzala ideologii NSDAP včetně jejich rasových a antisemitských postulátů. Vedle Čechů tak i židé byli považováni za strůjce neštěstí sudetoněmeckého obyvatelstva. Pro pochopení dobového kontextu je např. významné i to, že na propagandisticky velmi působivě pojaté a ve světě široce sledované olympiádě v Berlíně roku 1936 odmítl vůdce Adolf Hitler při předávání zlaté medaile podat ruku afroamerickému atletovi Jessemu Owensovi. Při studiu materiálů k práci jsme zjistili, že námi posuzovaný tisk upozorňoval na nebezpečí ze strany německého státu, ale současně úzkostlivě dbal o udržení klidu mezi Čechoslováky a německou menšinou. Tisk například referoval, že na oslavy byly oficiálně pozvány německé krojované spolky a němečtí uniformovaní hasiči. Měli tak stanout bok po boku s příslušníky pozvaných židovských organizací, zástupci pravoslavné církve, katolíky i husity, a tak naplnit ideu Masarykova občanského státu. Tisk také na několika místech odsuzoval totalitní režimy v jejich každé

¹⁶⁸ Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 287.

¹⁶⁹ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 58.

podobě, tedy i rasismus a antisemitismus. Tato problematika je ve Školním vzdělávacím programu obsažena ve stejném učivu jako předchozí výstup D-9-7-03.

Posledním výstupem z předmětu Dějepis je výstup D-9-7-05: *žák zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí*¹⁷⁰. V analyzovaných novinových textech je popsán zánik Československé republiky. Tato hrozba byla v dobovém tisku často zmiňována a řada novinářů a vládních činitelů na toto nebezpečí upozorňovala. Výstup v ŠVP obsahuje problematiku dvou desetiletí po ukončení první světové války až do podzimu 1938¹⁷¹.

Sledovali jsme i další osudy hlavních aktérů oslav 20. výročí bitvy u Bachmače. Díky tomu můžeme toto téma promítnout i do výstupu D-9-8-01: *žák vysvětlí příčiny a důsledky vzniku bipolárního světa; uvede příklady střetávání obou bloků*¹⁷². Konkrétně nás v tomto výstupu zajímá učivo zveřejněné v ŠVP *Protektorát Čechy a Morava: žák uvede příklad zahraničního i domácího odboje a jejich hlavních představitelů*¹⁷³.

Výchova k občanství / Občanská výchova

Druhým předmětem ze stejné vzdělávací oblasti je Výchova k občanství (v ŠVP konkrétní školy jako Občanská výchova). I v tomto předmětu nalezneme hned několik výstupů, ve kterých můžeme využít téma této práce a její poznatky.

První je výstup VO-9-1-01: *Objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich užívání*¹⁷⁴. Tento výstup lze naplnit díky části práce, ve které je popisována výzdoba Olomouce v době oslav 20. výročí bitvy u Bachmače. Součástí této výzdoby byly státní vlajky v oknech, státní vlajka na slavnostním stožáru včetně aktu jejího slavnostního

¹⁷⁰ *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023* [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 59.

¹⁷¹ *Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se."* [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 287.

¹⁷² *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023* [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 59.

¹⁷³ *Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se."* [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 288.

¹⁷⁴ *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023* [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 60.

vyvěšení. Státními barvami byly vyzdobeny i slavnostní tribuny a slavobrány. Tento výstup je určen pro 6. ročník základních škol, je zajištěn učivem Státní symboly ČR¹⁷⁵.

Významnějším výstupem pro tuto práci je výstup VO-9-1-02: *žák rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu*¹⁷⁶. V průběhu oslav se československé vlastenectví projevovalo ve velké míře, bylo ovšem odpovědí na německý nacionalismus, který ve 30. letech 20. století významně ovlivnil politickou scénu Československé republiky. Tento důležitý výstup je realizován učivem *Má vlast – současnost a historie, významné osobnosti naší historie*¹⁷⁷. Toto učivo je úzce propojené s učivem výstupu D-9-8-01 v předmětu Dějepis.

Během zpracování podkladů jsme zjistili (v současném tisku), že v době konání oslav 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci byl u zdejšího 107. dělostřeleckého pluku ve službě štábní kapitán Václav Morávek, pozdější legendární účastník domácího protinacistického odboje. V březnu 2017 byla Václavu Morávkovi odhalena pamětní deska na domě v Šemberově ulici¹⁷⁸. Pro zmíněné dva výstupy považujeme tento fakt za důležitý k posilování povědomí o historii města mezi žáky.

Dalším důležitým výstupem je výstup VO-9-1-03: *žák kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí*¹⁷⁹. V této práci bylo použito několik článků (vhodným ilustrativním příkladem je článek od Emanuela Moravce zveřejněný v *Lidových novinách*, viz seznam tištěných pramenů) obsahujících prvky propagandy. Vlivu propagandy muselo ale v době konání oslav čelit samotné Československo, kde nacistická propaganda podněcovala na československém území národnostní nepokoje. Pro zmíněný výstup je mimo jiné důležitá i osoba Emanuela Moravce, obratného vojenského publicisty a stoupence masarykovského Československa, který se ovšem během války stal nejvýznamnějším

¹⁷⁵ Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 294.

¹⁷⁶ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 60.

¹⁷⁷ Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 294.

¹⁷⁸ KOVAŘÍKOVÁ, Kristýna, 2017. *Pobožný pistolník Václav Morávek má v Olomouci pamětní desku* [online]. 17. 3. 2017 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/pobozny-pistolnik-vaclav-moravek-ma-v-olomouci-pametni-desku-20170317.html

¹⁷⁹ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 60.

českým kolaborantem. V ŠVP je tento výstup pod označením VO-9-1-05; jeho učivo je probíráno v 7. ročníku základních škol¹⁸⁰.

Výstupy ve Výchově k občanství blízce korespondují s výstupy v Dějepise. S výstupem D-9-7-03 je úzce propojen výstup v Občanské výchově VO-9-1-06: *žák rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti*¹⁸¹. Podobně jako u předchozího výstupu je i ve vybraném ŠVP rozdílné označení výstupu, v tomto případě je označení VO-9-1-09¹⁸². Tento výstup lze aplikovat spíše na německou propagandu a německý tisk z 30. let 20. století, nikoliv na tisk československý. Z archivních dokumentů a dobových článků je jasné, že československé orgány pozvaly na oslavy nejen československé spolky, ale i spolky německé, a kromě státem poněkud protežovaného husitského a protestantského duchovenstva se oslav vedle katolíků účastnili například i vyslanci Československé obce židovské.

Poslední zde použitý výstup z Výchovy k občanství je výstup VO-9-1-05: *žák objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám*¹⁸³. Ve výstupu ŠVP je označení výstupu opět jiné, v tomto případě pod označením VO-9-1-08¹⁸⁴. I tento výstup je velmi úzce propojen s předchozím výstupem VO-9-1-06. V dobových člancích je patrná snaha sjednotit rozdílné národy v Československu a lze konstatovat, že během oslav 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci se tohoto cíle krátce podařilo dosáhnout. Poslední dva zmiňované výstupy se vyučují v 7. ročníku základních škol.

¹⁸⁰ Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 298.

¹⁸¹ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 60.

¹⁸² Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 297.

¹⁸³ Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 60.

¹⁸⁴ Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 297.

Český jazyk a literatura

Posledním předmětem, ve kterém jsme našli výstupy korespondující s tématem této bakalářské práce, je předmět Český jazyk a literatura. V RVP jsou celkem dva výstupy, které jsou ve shodě s naším tématem.

Prvním výstupem je výstup ČJL-9-1-03: *žák rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj*¹⁸⁵. Ve vybraném ŠVP je označení výstupu totožné jako v RVP. Učivo tohoto výstupu (*Publicistické útvary*) je důležité při čtení originálních dobových článků¹⁸⁶. Články samy o sobě manipulativní nejsou, jsou ale v drtivé většině případů citově zbarvené a tím získávají značný persvazivní až manipulativní potenciál.

Poslední výstup použitý v této práci z předmětu Český jazyk a literatura je výstup ČJL-9-3-01: *žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla*¹⁸⁷. Součástí ŠVP je totiž učivo *1. sv. válka v naší i svět. literatuře (Hašek, Šrámek, John)*¹⁸⁸; Jaroslav Hašek byl ještě před svým působením v Rudé armádě československým legionářem, řada meziválečných autorů patřila v době 1. světové války k legionářům (např. František Langer, Václav Kaplický, Rudolf Medek a další). Rudolf Medek byl navíc v době konání oslav 20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci velitelem Památníku Národního osvobození, musel tedy finální podobu památné stupy schválit. Mezi legionářské autory můžeme řadit i majora Hynka Kokojana, který při příležitosti oslav vydal knihu mapující historii 6. střeleckého pluku „Hanáckého“.

¹⁸⁵ *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023* [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 24.

¹⁸⁶ *Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se."* [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 56.

¹⁸⁷ *Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023* [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, s. 26.

¹⁸⁸ *Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se."* [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tiny/mce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0VP_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf), s. 57.

Závěr

Rok 1938 měl být rokem oslav spojených s dvacetiletým výročím vzniku Československé republiky a událostí, které k jejímu vytvoření vedly; jednou z nich byla také bitva u Bachmače, jejíž oslavy proběhly v Olomouci v březnu téhož roku. V práci jsme se věnovali plánování, organizaci a průběhu těchto oslav a sledovali jsme, jakým způsobem o nich referoval dobový tisk. Situace v Evropě ovšem vedla k velkým společenským změnám, které do původně plánovaného průběhu oslav významně zasáhly a posléze během několika málo měsíců zásadně změnily celou československou realitu

Excerpci dobového tisku a archivních dokumentů jsme se snažili postihnout způsob informování veřejnosti a popsat vlastní průběh oslav v kontextu tehdejší vnitropolitické a mezinárodní situace. Pro analýzu jsme vybrali tituly různé politické orientace a rozsahu distribuce. Zajímalo nás, jakým způsobem byla reflektována příprava, organizace a vlastní průběh oslav a také jejich ohlas u veřejnosti.

Zjistili jsme, že každé periodikum informovalo o oslavách ze svého úhlu pohledu. Všechny noviny shodně informovaly o průběhu oslav, ovšem s tím rozdílem, že lokální tisk se oslavám věnoval podrobněji, zejména jejich organizačnímu zajištění a programu. Legionářský tisk (*Národní osvobození*) očekávaně informoval o oslavách velmi podrobně a velmi rozsáhle. Ve všech námi vybraných novinách se projevuje i aktuální mezinárodní politická situace, daná anšlusem Rakouska. Tato skutečnost byla reflektována také v projevech vojenských i civilních představitelů.

Nečekaným zjištěním byl např. zákaz fotografování a filmování jednotek účastnících se veřejné slavnostní přehlídky. Potvrdilo se také, že původně zamýšlený bachmačský pomník byl mnohem větší, než byla jeho skutečná realizace, a to z důvodu nesouhlasu samotného ministerstva národní obrany. Zaujala nás také informace o zvažované přítomnosti prezidenta Osvoboditele Tomáše Garrigua Masaryka a dále zamýšlená účast prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše. Zajímavou dílčí informací například byly poskytnuté finanční úlevy státním zaměstnancům, kteří se oslav účastnili, stejně jako přítomnost delegací uniformovaných a krojovaných spolků a organizací českých Němců.

Ačkoliv se jednotlivá periodika v obsahu informací nelišila, je rozdílná forma podání informací. Ani tyto oslavy nebyly v některých listech (*Našinec* a *Lidové noviny*) ušetřeny informací téměř bulvárních, například když se věnují údajnému alkoholismu starosty Olomouce nebo řádění evropsky proslulého italského kapsáře mezi účastníky oslav. Objektivně je ale třeba uvést, že rozsah tohoto druhu informací byl zcela marginální.

Závěrem konstatujeme, že díky analýze novinových textů i údajů z archivu můžeme odpovědět na nejzásadnější otázku této práce, a to jaký vliv měly bachmačské oslavy na náladu ve společnosti. Význam celých oslav byl umocněn právě proběhlým anšlusem Rakouska. Oslavy byly demonstrací odhodlání bránit ohroženou republiku i proti mnohonásobné přesile. Byla zdůrazněna potřeba jednoty mezi ozbrojenými silami a civilní správou republiky. Akce byla podle všech dostupných zpráv veřejností přijata velmi kladně a působila jako potvrzení vůle k obraně republiky. Ukázalo se, že existence samostatného československého státu je hodnota, na které se shodne drtivá většina občanů bez ohledu na své politické preference. Dokázal to i tisk, jehož ideové zaměření bylo v jiných otázkách různé, ale ve vztahu k obraně republiky jednomyslně shodné.

Další události roku 1938 – dvě mobilizace, přijetí mnichovské dohody a vznik druhé republiky – však význam oslav zcela upozadily. Malou exkurzí do osudů republiky a aktérů oslav v následujících letech jsme chtěli dokumentovat křehkost deklarovaného odhodlání. Ta se ozřejmila tehdy, když došlo k selhání politických elit. Vybičovanou vůli k obraně vystřídal zklamání a frustrace, ne však natrvalo.

Duch a zásady legií znovu ožily po okupaci zbytku Československa v březnu 1939 a nakonec inspirovaly mnohé aktivity druhého odboje, a měly tak nemalý podíl na úspěšné obnově Československa.

Analýzou kurikulárních dokumentů RVP ZV a vybraného ŠVP základní školy jsme zjistili, že téma předložené práce je možné využít ve výuce celkem tří předmětů. Dva předměty patří do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, jsou to předměty Dějepis a Výchova k občanství, posledním předmětem je Český jazyk. V předmětu Dějepis je dané téma využitelné po faktografické stránce, práce navíc přináší přesnější poznatky o tehdejší náladě ve společnosti.

Téma práce je v předmětu Výchova k občanství více použitelné než v Dějepise, a to zejména díky práci s dobovým tiskem, sledovat ale můžeme také například vývoj užívání státních znaků v průběhu historie. Za důležité považujeme sledování osudů

významných aktérů bachmačských oslav v Olomouci na jaře 1938, což lze rovněž propojit s učivem v předmětu Dějepis. V neposlední řadě téma přináší práci s dobovým tiskem, ve kterém mohou být pozorovány znaky propagandy. Zároveň je legionářská problematika využitelná také v české literatuře období první republiky, kdy mnoho autorů byli legionáři a nadále zůstávali v činné službě.

Mezi kurikulárními dokumenty byly odlišnosti hlavně v označení výstupů. Tato rozdílnost je daná tím, že jednotlivé kurikulární dokumenty byly zpracovány v rozdílném období. RVP ZV prošlo poslední úpravou v červnu 2023, zatímco stále platné ŠVP vybrané základní školy bylo zpracováno v roce 2020.

Odborná literatura a zdroje

Odborná literatura

ČERNÝ, Karel – SEĎA, Antonín – STEHLÍK, Eduard: *Legionáři s lipovou ratolestí. III. díl.* Žďár nad Sázavou 2015.

FILIPPI-CODACCIONI, Ange-Marie – FRAGONARD, M. – GAUTHIER, Yvan – ROGUE, P.-A.: *Dějiny 20. století.* Praha 1994.

HOJDA, Zdeněk – POKORNÝ, Jiří: *Pomníky a zapomínky.* Litomyšl 1996.

HOLEČEK, Vojtěch – MEDEK, Rudolf – VANĚK, Otakar: *Za svobodu, II. díl.* Praha 1924.

CHRÁST, Radim – ROKOSKÝ, Jaroslav – STRAKA, Karel: *Armádní generál Jan Syrový. Jeden velký český osud.* Žďár nad Sázavou 2023.

KLÁPŠTĚ, Jan – ŠEDIVÝ, Ivan: *Dějiny Česka.* Praha 2019.

KOHN, George C.: *Velká encyklopedie válek.* Praha 1997.

KUDELA, Josef: *Hus a legie.* Brno 1923.

SEDLÁŘ, Tomáš: *Českoslovenští legionáři. Občané a rodáci města Olomouce.* Olomouc 2003.

STEHLÍK, Eduard: *Jan Kubiš. Nezastaví mne ani to nejhorší....* Žďár nad Sázavou 2017.

ZUZANÁK, Martin – VALDA, Vlastislav: *Čest je více než život.* Jihlava 2008.

Memoárová literatura

BRUSILOV, Alexej Alexejevič: *Vzpomínky na světovou válku a vlastní životopis.* Praha 1929.

TREŠL, Václav: *Kronika mojí velké války.* Praha 2018.

NAKLÁDAL, Břetislav: *Vzpomínky na Protektorát. Klukovská léta v protektorátní Olomouci.* Olomouc 2016.

Prameny

1 Tištěné prameny

Regionální tisk

Našinec

Proti stálému měnění ulic a náměstí v Olomouci. Našinec, č. 286, 15. 12. 1937, s. 3.

50proc. sleva na drahách k bachmačským oslavám v Olomouci. Našinec, č. 47, 26. 2. 1938, s. 2.

20. výročí bitvy u Bachmače v Olomouci. Našinec, č. 49, 1. 3. 1938, s. 3.

Výzva na majitele bytů. Našinec, č. 52, 4. 3. 1938, s. 3.

15 generálů bude defilovat v bachmačském pluku. Našinec, č. 55, 8. 3. 1938, s. 1.

ŠTAFFA, Karel: *Věčné hodnoty. K 20. výročí bitvy u Bachmače.* Našinec, č. 55, 8. 3. 1938, s. 4.

Zákaz fotografování vojenských útvarů při bachmačských oslavách. Našinec, č. 57, 10. 3. 1938, s. 5.

Bachmačské slavnosti v Olomouci. Našinec, č. 58, 11. 3. 1938, s. 3.

Bachmačské oslavy. Našinec, č. 59, 12. 3. 1938, s. 2.

Uspořádání Masarykova náměstí. Našinec, č. 59, 12. 3. 1938, s. 2.

Jedna bachmačská. Našinec, č. 71, 15. 3. 1938, s. 1.

Bachmač svědectvím naší statečnosti. Našinec, č. 71, 15. 3. 1938, s. 5.

Pozor

Účast legionářů na bachmačských oslavách. Pozor, č. 61, 3. 3. 1938, s. 2.

Bachmačské známky. Pozor, č. 61, 3. 3. 1938, s. 3.

Bachmačské oslavy ve Velké Bystřici. Pozor, č. 61, 3. 3. 1938, s. 4.

Olomoucké sokolstvo o slavnostních dnech bachmačských. Pozor, č. 63, 5. 3. 1938, s. 3.

Přijměte na byt hosty bachmačských slavností! Pozor, č. 64, 6. 3. 1938, s. 9.

PÁNEK, Josef: *Bachmač se nám stala symbolem.* Pozor, č. 64, 6. 3. 1938, s. 9.

Československé roty bratrstva zase na stráži před zradou i nepřitelem. Pozor, č. 71, 13. 3. 1938, s. 3.

Ve víru událostí zůstáváme klidní. Pozor, č. 72, 14. 3. 1938, s. 1.

Československý voják necouvne před sebevětší silou. Pozor, č. 73, 15. 3. 1938, s. 2.

Otázky Olomoučanů při bachmačských oslavách. Pozor, č. 73, 15. 3. 1938, s. 2.

Selské listy

Sbor Národních střeleckých jednot č. 1. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 16, 23. 2. 1938, s. 3.

Haná pro brannost národa. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 1.

Čtyři nové stuhy na prapor pěšího pluku 6 „Hanáckého gen. Janina“. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 2.

Vzpomínka na Bachmač v Uničově. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 4.

Sokolstvo župy Olomoucké. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 17, 26. 2. 1938, s. 8.

Olomouc bachmačským hrdinům. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 18, 2. 3. 1938, s. 2.

Bachmačské jubileum. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 20, 9. 3. 1938, s. 1-2.

Přednáška o bitvě u Bachmače v Těšeticích. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 20, 9. 3. 1938, s. 2.

Nezávislá jednota čsl. legionářů. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 21, 12. 3. 1938, s. 2.

Jubileum hrdinů od Bachmače v Olomouci. Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 22, 16. 3. 1938, s. 1.

Pod prapory republiky – příkaz doby! Selské listy: orgán republikánské strany československého venkova, č. 22, 16. 3. 1938, s. 1.

Celostátní tisk

Lidové noviny

Bachmačské oslavy budou nejen sjezdovou manifestací. Lidové noviny, č. 97, 24. 2. 1938, s. 11.

Doprava. Lidové noviny, č. 109, 2. 3. 1938, s. 10.

Bachmač. Lidové noviny, č. 117, 6. 3. 1938, s. 6.

Dnes začnou pošty prodávat novou známku. Lidové noviny, č. 126, 11. 3. 1938, s. 5.

K výročí Bachmače. Lidové noviny, č. 126, 11. 3. 1938, s. 7.

Program rozhlasu – Brno. Lidové noviny, č. 127, 11. 3. 1938, s. 5.

Rozhlasové vzpomínky na statečnost Čechoslováků u Bachmače. Lidové noviny, č. 128, 12. 3. 1938, s. 7.

Rozvědka do Bachmače. Lidové noviny, č. 129, 12. 3. 1938, s. 5.

MORAVEC, Emanuel: *Bachmač po dvaceti letech.* Lidové noviny, č. 130, 13. 3. 1938, s. 5.

Bachmač. Lidové noviny, č. 130, 13. 3. 1938, s. 9.

Bachmačské oslavy v Olomouci. Lidové noviny, č. 131, 14. 3. 1938, s. 3.

Tlačeniště u pojízdné pošty. Lidové noviny, č. 133, 15. 3. 1938, s. 5.

Odpověď postrašeným. Lidové noviny, č. 135, 16. 3. 1938, s. 1.

Národní listy

Oslava 20. výročí bitvy u Bachmače. Národní listy, č. 61, 3. 3. 1938, s. 3.

Vzpomínky na Bachmač. Národní listy, č. 65, 8. 3. 1938, s. 1.

Odkaz Bachmače: Počet nerozhoduje. Národní listy, č. 68, 11. 3. 1938, s. 3.

Veliká návštěva Olomouce o bachmačských oslavách. Národní listy, č. 69, 12. 3. 1938, s. 3.

Strhující vojenská slavnost v Olomouci – Duch Bachmače žije! Národní listy, č. 11, 14. 3. 1938, s. 3.

Národní osvobození a příloha Legionářský týden

Od Zborova k Bachmači. Národní osvobození, č. 55, 6. 3. 1938, s. 4.

Před dvaceti lety u Bachmače. Národní osvobození, č. 57, 9. 3. 1938, s. 3.

Španielova deska k 20. výročí vítězství u Bachmače. Národní osvobození, č. 59, 11. 3. 1938, s. 1.

Bachmačský voják vzpomíná. Národní osvobození, č. 59, 11. 3. 1938, s. 2.

Prezident republiky k bachmačskému výročí. Národní osvobození, 13. 3. 1938, č. 61, roč. 15, s. 5.

Legionářské bratrstvo manifestovalo pro duchovní jednotu a brannou zdatnost národa. Národní osvobození, č. 62, 15. 3. 1938, s. 5.

Oslava 20. výročí bojů u Bachmače. Legionářský týden, č. 18, 3. 3. 1938, s. 1.

Z Prahy do Olomouce na bachmačské oslavy. Legionářský týden, č. 18, 3. 3. 1938, s. 2.

Bachmač hovoří. Legionářský týden, č. 19, 6. 3. 1938, s. 2.

Oslavy Bachmače v Olomouci. Legionářský týden, č. 19, 6. 3. 1938, s. 2.

Náš hanácký pluk. Olomouc Bachmači a pěš. pl. 6 „Hanácký generála Janina“, č. 1, 11. 3. 1938, s. 1.

Oslava Bachmače v Olomouci. Olomouc Bachmači a pěš. pl. 6 „Hanácký generála Janina“, č. 1, 11. 3. 1938, s. 7.

2 Archivní prameny

ZAO – SOKA Olomouc, fond M 1-1 Archiv města Olomouce, kart. č. 39, inv. č. 21, *Jubilea významných osob a různé sbírky a oslavy.*

Vybrané kapitoly ze sborníků

STEHLÍK, Eduard: *Ondřej Mězl.* In: LÁNÍK, Jaroslav (ed.): *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945.* Praha 2005, s. 195-196.

STRAKA, Karel: *František Machník (1886–1967) – spoluvůdce systému obrany Československé republiky.* In: Semper idem. Jiřímu Tůmovi k pětasedmdesátinám. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem 2003, s. 83-101.

Elektronické zdroje

Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. [online], 2006. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf/cf538eaa-7f70-49f6-8e76-dc88932650ef?version=1.0>

KOVAŘÍKOVÁ, Kristýna, 2017. *Pobožný pistolník Václav Morávek má v Olomouci pamětní desku* [online]. 17. 3. 2017 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/pobozny-pistolnik-vaclav-moravek-ma-v-olomouci-pametni-desku-20170317.html

Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání 2023 [online]. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf

Školní vzdělávací program "Dovolte mi učit se." [online], 2020. [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: [https://www.zssnp.cz/files/tinymce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0V_P_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1\(25.8.\).pdf](https://www.zssnp.cz/files/tinymce/skola/dokumenty%20%C5%A1koly/INSPIS_%C5%A0V_P_Dovolte%2Bmi%2Bu%C4%8Dit%2Bse-1(25.8.).pdf)